

Jaarverslag 2009
Titus Brandsma Instituut

Nijmegen 2010

Titus Brandsma Instituut
Erasmusplein 1
6525 HT Nijmegen
tel. 024-3612162
fax 024-3612151

email: info@titusbrandsmainstituut.nl
homepage: www.titusbrandsmainstituut.nl

VOORWOORD	5
WETENSCHAPPELIJK DEEL.....	6
1 Uitgevoerd onderzoek in 2009.....	6
Voortgang Reframing Spirituality and Mysticism Past and Present	6
1.1 Grondslagenonderzoek	6
1.2 Bijbelse spiritualiteit.....	6
1.3 Geschiedenis van de spiritualiteit	6
1.4 Moderne Devotie	7
1.5 Spiritualiteit in maatschappelijke contexten.....	7
– Maatschappelijke spiritualiteit	7
– Spiritualiteit van het religieuze leven.....	7
– Spiritualiteit en kunst	7
2 Het wetenschappelijk forum: SPIRIN.....	8
3 Rapportage van de onderzoeksoutput	9
3.1 Grondslagenonderzoek	9
3.2 Bijbelse spiritualiteit.....	9
3.3 Geschiedenis van de spiritualiteit	10
3.4 Moderne Devotie	12
3.5 Spiritualiteit in maatschappelijke contexten.....	15
– Maatschappelijke spiritualiteit	15
– Spiritualiteit van het religieuze leven.....	17
– Spiritualiteit en kunst	18
4 Promotieonderzoek	19
– Promoties in 2009.....	19
– Begeleiding promotieonderzoek.....	19
5 Deelname aan congressen e.d.	21
6 Wetenschappelijke functies, vormen van samenwerking en redactielidmaatschappen	23
ONDERWIJS.....	27
1 Colleges in curricula Wetenschappelijk Onderwijs, Hoger Beroeps Onderwijs, postdoctoraal onderwijs.....	27
2 School voor Spiritualiteit	28
3 Cursus- en vormingswerk	29
4 Begeleiding Scripties	36
– Masterscripties.....	36
– Eindschrijft School voor spiritualiteit.....	36
BIJZONDERE GEBEURTENISSEN IN 2009	37
Nieuwe wetenschappelijk directeur Titus Brandsma Instituut, september 2009	37
Constructing Theories on Spirituality, internationaal symposium op 4 en 5 maart, te Nijmegen	37

Contacten Zuid-Afrika.....	38
Titus Brandsma Lezing, vrijdag 5 juni.....	38
Mystieke week: ‘Mystiek als kristalheldere eerlijkheid – De weg van Etty Hillesum’, door Ria van den Brandt, 6-9 juli 2009, te Nijmegen	38
School voor Spiritualiteit 2009-2011/2012.....	39
Symposium ‘Anders kijken naar werk’, 14 september te Utrecht	39
FEITELIJKE OPBOUW VAN HET INSTITUUT PER 31-12-2009.....	40

VOORWOORD

In dit jaarverslag worden de activiteiten van het Titus Brandsma Instituut in 2009 gerapporteerd. Eerst komt het strikt wetenschappelijk verslag aan bod, dat bestaat uit zes rubrieken. Tezamen bieden deze een overzicht van de belangrijkste onderzoeksclusters (1), van de vorderingen van de webcommunity Spirituality International (2), van de afzonderlijke onderzoeksprojecten per medewerker, met een opsomming van de bijbehorende publicaties (3), van de betrokkenheid van medewerkers bij gerealiseerde promoties en lopend promotie-onderzoek in 2009 (4), van hun participatie in wetenschappelijke congressen en dergelijke (5), en van de wetenschappelijke functies die ieder van hen in 2009 vervuld heeft alsmede hun redactielidmaatschappen (6). De indeling in onderzoeksclusters komt overeen met de opbouw van het wetenschapsplan van het Titus Brandsma Instituut, dat in 2005 is begonnen, in 2008 verder is uitgewerkt en zal duren tot en met 2012.

Na het wetenschappelijk verslag volgt een rapportage van de onderwijsactiviteiten van de stafleden van het instituut. In de voorgaande jaren is geleidelijk een verschuiving opgetreden naar minder onderwijs binnen de Radboud Universiteit Nijmegen en meer onderwijs daarbuiten. Ondanks een tijdelijke heropleving van het aan de universiteit gegeven onderwijs in 2009, zal deze trend zich voortzetten, terwijl het onderwijs aan de School voor Spiritualiteit onverminderd zal doorgaan, evenals het cursus- en vormingswerk ten dienste van kerk en samenleving. Ook het internationale onderwijsaanbod zal verder worden verbreed, mede met behulp van bovengenoemde webcommunity Spirituality International.

Het wetenschappelijk deel en het deel over de onderwijsactiviteiten vormen tezamen een diptiek waarvan beide helften naar elkaar verwijzen. Juist omdat het Titus Brandsma Instituut in dienst wil staan van kerk en samenleving, stelt het zich herhaaldelijk de vraag naar de maatschappelijke relevantie van het eigen onderzoek. Bijgevolg wordt steeds gepoogd om de uit wetenschappelijke reflectie verworven inzichten niet alleen met collega's maar ook met een zo groot mogelijk publiek te delen. Voor de vele onderwijsactiviteiten van het instituut geldt dan weer dat de 'lesstof' niet is overgenomen uit algemene handboeken maar is voortgekomen uit eigen onderzoek naar de 'primaire bronnen'.

Na de onderwijsrapportage worden enkele 'bijzondere gebeurtenissen' extra voor het voetlicht gebracht, met de Titus Brandsma Lezing en de mystieke week als 'vaste waarden'. Een belangrijke gebeurtenis voor het instituut was het aantreden van een nieuwe wetenschappelijk directeur, prof. dr. Michael Plattig, per 1 september 2009. Helaas moest professor Plattig in februari 2010 om gezondheidsredenen afstand doen van deze nieuwe functie. Het jaarverslag wordt afgesloten met een overzicht van de personele samenstelling van het instituut per 31 december 2009.

Het bestuur en de directie laten zich, wat het wetenschappelijk bedrijf betreft, adviseren door de Wetenschappelijke Adviesraad (WAR). Bij de totstandkoming van dit jaarverslag is rekening gehouden met de adviezen van deze raad. Aan het einde van het verslagjaar was de wetenschappelijke adviesraad als volgt samengesteld:

prof. dr. P.J.M. van Tongeren, Radboud Universiteit Nijmegen (voorzitter);
 prof. dr. Th. Mertens, Universiteit Antwerpen;
 prof. dr. P.J.A. Nissen, Radboud Universiteit Nijmegen;
 prof. dr. T.R.R. Nicklas, Universiteit van Regensburg;
 vacature.

Dit jaarverslag is opgesteld door de wetenschappelijk secretaris van het instituut, dr. C.M.A. Caspers, met medewerking van drs. H.L.G. Rutten.

WETENSCHAPPELIJK DEEL

1 Uitgevoerd onderzoek in 2009

Voortgang Reframing Spirituality and Mysticism Past and Present

Het onderzoekscuster 'Reframing Spirituality and Mysticism, Past en Present' is een samenwerkingsverband van het Titus Brandsma Instituut, de faculteiten der theologie en der religiewetenschappen en het Instituut voor Oosters Christendom. Het cluster maakte in 2009 deel uit van het programma RaTiC (Religions and Transformations in Contexts). In regelmatige bijeenkomsten is de voortgang van het gehele onderzoek en van afzonderlijke projecten in het cluster besproken (7 mei, 2 juli, 8 oktober en 3 december).

In de meibijeenkomst werd teruggeblikt op het symposium 'Constructing Theories on Spirituality' op 4 en 5 maart, en nagedacht over de te publiceren bundels. In de julibijeenkomst liet Herman Teule de onderzoeksgroep kennis maken met de persoon en het omvangrijke oeuvre van Barhebraeus, een van de vertegenwoordigers van de 'Syrische Renaissance' (13de eeuw). In de oktoberbijeenkomst spraken Elisabeth Hense en Frans Maas over hun gezamenlijk hoofdstuk 'Current perspectives on spirituality' in een gepland handboek over vormen van spiritualiteit in Europa. In de decemberbijeenkomst werd een artikel van Charles Caspers besproken over de cultusgeschiedenis van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart (Sittard). Hierbij werd onder meer ingegaan op de motieven van de missionarissen van het H. Hart om vóór ca. 1950 bepaalde devoties te stimuleren, om later de voorkeur te geven aan bijbelse spiritualiteit.

In de loop van 2009 stelden de Nijmeegse theologische faculteit en de faculteit der religiewetenschappen ieder een eigen onderzoekprogramma op, waarin strikt genomen geen plaats is voor Reframing. Bijgevolg is Reframing geen gezamenlijk onderzoeksprogramma van het instituut met beide faculteiten en het Instituut voor Oosters Christendom meer, maar geheel onder verantwoordelijkheid van het Titus Brandsma Instituut terechtgekomen. Wel blijft deelname aan het programma open staan voor onderzoekers die aan een van beide faculteiten of aan andere wetenschappelijke instituten verbonden zijn.

1.1 Grondslagenonderzoek

Op woensdag 4 en donderdag 5 maart is met gerenommeerde collega's uit binnen- en buitenland gedebatteerd over een tweetal thematieken, respectievelijk 'perspectives of spirituality' en 'constructing theories'. Uit deze samenspraak zullen twee wetenschappelijke bundels voortkomen, waarvan publicatie is voorzien in 2010 of 2011. Zie verder bij 'Bijzondere gebeurtenissen'.

1.2 Bijbelse spiritualiteit

Volgens plan hebben Kees Waaijman en Jos Huls in 2009 verder bijgedragen aan de vormgeving van een MA opleiding 'Bijbelse spiritualiteit' aan de Universiteit van Bloemfontein (Zuid-Afrika). In dit kader hebben zij aldaar in april ook enkele colleges gegeven. Op 16 oktober is door het Titus Brandsma Instituut, i.s.m. de Nijmeegse theologische faculteit, een workshop Bijbelse Spiritualiteit verzorgd, met onder meer een methodische uiteenzetting van Huub Welzen.

1.3 Geschiedenis van de spiritualiteit

Veel projecten die in 2008 of eerder zijn begonnen, zijn in 2009 voortgezet: Hein Blommestijn en Jos Huls zijn verder gevorderd met de voorbereiding van een handboek dat paradigmatische studies bevat over individuele mystieke auteurs. Jos Huls heeft daarnaast verder gewerkt aan de becommentarieerde vertaling van *Merkstenen* van Dag Hammarskjöld. Antoine Jacobs heeft de laatste hand gelegd aan het Nederlands *Monasticon Carmelitanum*, dat in 2010 zal verschijnen. Charles Caspers heeft naast zijn lopende werkzaamheden verkennend onderzoek verricht met het oog op een nieuw project. In 2009 verblijdde hij het grote publiek met een beknopte en van veel afbeeldingen voorziene geschiedenis van de mystieke beleving in Nederland. Van januari tot september heeft hij aan de respectieve faculteiten van theologie en religiewetenschappen onderwijstaken van de leerstoelhouder kerkgeschiedenis waargenomen, in een omvang van 0,3 fte.

1.4 Moderne Devotie

In 2009 zijn enkele langlopende projecten afgerond, met name het door Rijklof Hofman verrichte editiewerk van Geert Grote's *Contra focaristas* (editie voorzien in 2010), en de door Rudolf van Dijk vervaardigde vertaling van *De ascensionibus spiritualibus* van Gerard Zerbolt van Zutphen (editie voorzien in 2011). In het kader van het 'Rogier van der Weyden' jaar verscheen bij het Davidsfonds te Leuven een boekwerk over deze vermaarde vijftiende-eeuwse schilder met daarin onder meer een bijdrage van Inigo Bocken. Charles Caspers is binnen het onderzoeksprogramma 'Christelijk Cultureel Erfgoed' begonnen met een onderzoek naar de betekenis van het feest van Allerheiligen voor de laatmiddeleeuwse christenheid en de weerslag daarvan in de geschriften van Thomas van Kempen. Van zijn hand verschenen in 2009 een hoofdstuk over de vijf kruiswonden (in het werk van Dirc van Delf en van Thomas van Kempen) in *God en kunst*, een thematisch boek uitgebracht door het Nijmeegse Soeterbeeckprogramma, en een hoofdstuk over vroomheidsgeschiedenis in het monumentale boek over 450 jaar aartsbisdom Mechelen (KU Leuven en U Antwerpen).

1.5 Spiritualiteit in maatschappelijke contexten

– Maatschappelijke spiritualiteit

Bij het veertigjarig bestaan van het Titus Brandsma Instituut in 2008 is besloten om, voortbouwend op het onderzoek 'Waarden van het land' en het project 'Plezier in werk', het onderzoeksveld verder te exploreren in drie richtingen: het bedrijfsleven, het onderwijs en de gezondheidszorg. Daarbij zal bijzondere aandacht worden geschonken aan de onderlinge samenhang, de verankering in de traditie en de theoretische diepgang.

– Spiritualiteit van het religieuze leven

De bestudering van de spiritualiteit van het religieuze leven is een onmisbaar onderdeel van de wetenschapsbeoefening van het instituut, dat zich immers toelegt op de bestudering van het godmenselijk betrekkingegebeuren in de joods-christelijke traditie. Volgens het onderzoeksparadigma van het instituut wordt onder 'religieuzen' verstaan al degenen die hun leven (willen) afstemmen op dit betrekkingegebeuren. Hierbij kunnen we denken aan leden van ordes en congregaties maar ook aan anderen die gehoor willen geven aan hun roeping.

– Spiritualiteit en kunst

Als expressievormen van spiritualiteit, devotionaliteit en sacramentaliteit hebben de artes altijd een belangrijke rol gespeeld. In 2009 heeft met name Frans Maas zich bezig gehouden met de theorievorming in verband met kunst en spiritualiteit. Dit onderzoekscluster heeft raakvlakken met andere clusters, bijvoorbeeld met het Moderne Devotie onderzoek (zie hierboven 1.4, bij Inigo Bocken en Charles Caspers).

2 Het wetenschappelijk forum: SPIRIN

Tijdens de afgelopen jaren is door het Titus Brandsma Instituut gewerkt aan de opbouw en verdere ontwikkeling van een internationaal digitaal forum voor de spiritualiteitsstudie: 'Spirituality International', kort weg SPIRIN (https://wiki.science.ru.nl/Titus-Brandsma-Instituut/spirin/Main_Page).

SPIRIN is een webcommunity van wetenschappers, docenten, studenten en beroepsbeoefenaren. Zij wisselen wetenschappelijke informatie uit en bediscussiëren die. Overeenkomstig de ruime opvatting van spiritualiteit die het Titus Brandsma Instituut voorstaat, is de community beschikbaar voor vertegenwoordigers van verschillende disciplines, culturen en religies.

Hartstuk van SPIRIN is SPIRIN Encyclopedia dat tien dimensies kent: Words, Things, Arts, Texts, Forms, Connections, Processes, Professions, Disciplines, Theories.

In 2009 werden weer enkele presentaties van SPIRIN verzorgd voor collega's in het buitenland en groepen geïnteresseerden. De volgende onderzoeksgroepen zijn in de loop van het jaar ertoe overgegaan hun werkzaamheden gedeeltelijk in SPIRIN te verrichten: Moderne Devotie, Maatschappelijke spiritualiteit, internationaal samenwerkingsproject Jean de Saint-Samson. Er is gewerkt aan een nieuw template om het gebruik en de systematisering gemakkelijker te maken en een mechanisme om onderzoekers in contact met elkaar te brengen die in dezelfde thema's geïnteresseerd zijn. Verder is gewerkt aan de overzetting van reeds bestaande modules uit SPIRITuality Network for Education (SPINE) naar SPIRIN Education en zijn er twee nieuwe modules ontwikkeld in samenwerking met buitenlandse universiteiten. Daarnaast is de integratie van SPIRIN Bibliography in de SPIRIN Website voorbereid, zodat ook interactie mogelijk wordt met SPIRIN Encyclopedia. Er zijn plannen ontwikkeld in samenwerking met het Institutum Carmelitanum in Rome om op grond van Cosmas de Villier's Bibliotheca Carmelitana van 1752 een nieuwe biografische en bibliografische 'web-enabled encyclopedia as a central point of reference for Carmelite research and collaborative scholarship' te ontwikkelen. De werkzaamheden hiervoor zullen worden uitgevoerd door en in samenwerking met de Forschungsstelle für Vergleichende Ordesgeschichte van de Katholieke Universiteit van Eichstätt binnen SPIRIN. Als de onderhandelingen tot een positief resultaat leiden en de rol van het Titus Brandsma Instituut hierin duidelijk wordt, kunnen de werkzaamheden in 2010 gestart worden.

3 Rapportage van de onderzoeksoutput

Wanneer een publicatie op naam staat van meer dan één auteur, zijn steeds de namen van alle auteurs opgenomen.

3.1 Grondslagenonderzoek

C.J. Waaijman

Project: Grondslagen van de spiritualiteitswetenschap

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: binnen het veld van de primordiale spiritualiteit concentreerde dit project zich mede op maatschappelijke spiritualiteiten (gezondheidszorg, onderwijs en bedrijfsleven). Daarnaast richtte de onderzoeker zich op de theoretische benaderingen en de interdisciplinaire netwerken binnen het wetenschappelijk spiritualiteitsonderzoek; dat alles volgens de opzet van Reframing.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (artikel)

– Carmel. An Empty Space for God. *Carmelus*, 56, 107-126.

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

– Blijvend niet weten. In R. Ritskes (Ed.), *Wat is Verlichting?* (pp. 113-154). Rotterdam: Asoka.

Vakpublicatie (artikel)

– In het landschap van de spiritualiteit. Waar sta ik? *Speling*, 61(1), 29-35.

– Spiritualiteit in de alledaagse ervaring. *Speling*, 61(2), 14-19.

– De eeuwige beginneling. *Speling*, 61(3), 41-46.

– Wie ben ik? *Speling*, 61(4), 42-48.

Populariserende publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

– [15 Bijdragen]. In P. de Blot, S. Covey, P. Harpenau e.a., *Business spiritualiteit. Scheurkalender 2010*. Kampen: Ten Have.

– Beeld van God in onze tijd. In *Lezingen Titus Brandsma Parochie Oss* (pp. 11-15). Oss: Werkgroep Tien Jaar Titus Brandsma Parochie.

J.A. Huls

Project: SPIRIN (Encyclopedia en Education)

Omvang: 0,45 fte

Verricht onderzoek: Ook in 2009 is verder gewerkt aan de infrastructuur van SPIRIN. Zie hierboven, onder: 2 Het wetenschappelijk forum.

3.2 Bijbelse spiritualiteit

C.J. Waaijman

Project: Spiritualiteit van de psalmen

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: Centraal stonden de grondslagen van Bijbelse spiritualiteit, met name de relaties tussen spirituele teksten en de Schrift.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

– Awe and Respect in the Psalms. In P.G.R. de Villiers, C.E.T. Kourie & C. Lombaard (Eds.), *The Spirit that empowers. Perspectives on spirituality* (Acta Theologica Supplementum, 11) (pp. 234-242). Bloemfontein: UV/UFS.

P.H.M. Welzen

Project: Spiritualiteit van het Nieuwe Testament

Omvang: 0,2 fte

Wegens ziekte was de onderzoeker niet in staat om zich volledig aan de planning te houden. In januari heeft hij, naast de gebruikelijke drukke werkzaamheden die de functie van wetenschappelijk secretaris met zich mee brengt, enkele boekbesprekingen gemaakt. In november en december heeft hij op therapeutische basis gewerkt aan een eerste versie van een commentaar op het slothoofdstuk van het Lucasevangelie.

Publicaties:

Vakpublicatie (boek)

– *Volhardend verlangen. Overwegingen van Huub Welzen uitgegeven bij gelegenheid van zijn 40-jarig professiefest* (156 pp.). Almelo: Karmel, geen ISBN.

Boekbespreking

- Jo Tigcheler, Paulus Mysticus. Kampen 2009. *Karmelnieuws*, 43(11), 10-11.
- The Blackwell Companion to the Bible and Culture (The Blackwell Companion to religion). Ed. J.F.A. Sawyer, Oxford 2006. *Tijdschrift voor Theologie*, 48(4), 427.
- Das Buch der Bücher – gelesen. Lesearten der Bibel in den Wissenschaften und Künsten (Publikationen zur Zeitschrift für Germanistik, 13). Hg. S. Martus/A.Polasschegg, New York etc. 2006. *Tijdschrift voor Theologie*, 49(1), 102.
- T. Söding, Der Gottessohn aus Nazareth. Das Menschsein Jesu im Neuen Testament, Freiburg 2006. *Tijdschrift voor Theologie* 49(2), 213-214.
- J. Schröter, Von Jesus zum Neuen Testament (Wissenschaftliche Untersuchungen zu Neuen Testament, 204), Tübingen 2008. *Tijdschrift voor Theologie* 49(4), 412.

3.3 Geschiedenis van de spiritualiteit**H. H. Blommestijn**

Project: Processen van omvorming

Omvang: 0,125 fte

Verricht onderzoek: In dit project wordt gewerkt aan een handboek over processen van omvorming aan de hand van paradigmatische studies over individuele mystieke auteurs. Mystieke teksten zijn bijna altijd mystagogische handreikingen die de lezers helpen om tot bewustzijn te komen van het god-menselijk betrekkingengebeuren en om daar een taal voor te ontwikkelen. In 2009 is onderzoek verricht naar Gebed en 'Mindfulness', de Regel van Augustinus en teksten van Teilhard de Chardin.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (artikel)

– Praying in the Dark. *Carmelus*, 56(1), 127-138.

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

– Teresa of Jesus and Modern Psychology. In V. Mamic (Ed.), *The Experience of God Today and Carmelite Mysticism. Mystagogy and Inter-Religious and Cultural Dialog, Acts of the International Seminar Zidine (Bosnia and Herzegovina)* (pp. 581-592). Zagreb: Karmelska Izdanja.

Vakpublicatie (artikel)

- Geraaktheid door God. Het mystieke proces. *Franciscaans Leven*, 92(3), 142-145.
- Mystieke teksten lezen. *Speling*, 61(1), 83-88.
- Geraakt door de werking van God. Pierre Teilhard de Chardin. *Speling*, 61(3), 89-94.

Vakpublicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- Kata Pengantar. In T. Bupu (Ed.), *Hidup Kontemplatif Dan Panggilan Untuk Menolong Di Mana Tidak Ada Yang Menolong* (pp. XI-XII). Jakarta: Penerbit Cahaya Pineleng.
- Presentazione. In M. R. D. Genio (Ed.), *Breve storia della mistica cristiano* (pp. 5-6). Milano:

Ancora.

Boekbespreking

– Bernardus van Clairvaux, Ommekeer. De omvormende kracht van Gods Woord, vertaald door K. Pansters. *VolZin*, 8(11), 1.

A.P.J. Jacobs, gedetacheerd onderzoeker

Project: Historisch onderzoek naar de Nederlandse provincie van de Orde van de broeders en zusters van Onze Lieve Vrouw van de berg Karmel (1795-2000)

Omvang: 1,0 fte

Verricht onderzoek: In 2009 is door onderzoeker gewerkt aan de afronding van het *Monasticon Carmelitanum*, doch vooral aan de geschiedschrijving van de Nederlandse karmelieten in de 19de en 20ste eeuw. Bijzondere aandacht hadden daarbij de Derde Orde, de scapulierdevotie, het bedrijfsapostolaat alsmede het Una Sancta en Open Deurwerk. De resultaten van dit onderzoek zullen in 2010 in artikelvorm gepubliceerd worden.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (artikel)

– ‘Het “Nieuwe Jeruzalem”, de Christus Koningkerk van Nieuw-Einde’, *Het Land van Herle. Historisch tijdschrift voor oostelijk Zuid-Limburg*, 59, 183-194.

J.A. Huls

Project: Vertaling en commentaar van *Merkstenen* van Dag Hammarskjöld

Omvang: 0,3 fte

Verricht onderzoek: Er wordt gewerkt aan een nieuwe vertaling van *Vägmarken* van Dag Hammarskjöld, die recht doet aan de mystieke gelaagdheid van de teksten. Hierbij wordt vooral aandacht gegeven aan het intertextuele en procesmatige karakter van de teksten. De vertaling geschiedt in samenwerking met prof. dr. Anton Geels (universiteit van Lund Zweden) en drs. Marja Kikkert. Het commentaar krijgt gestalte door paradigmatisch centrale thema's in tekstclusters van commentaar te voorzien. In 2009 is verder gewerkt aan de redactie van de vertaling, en detailstudies zijn voortgezet.

Publicaties:

Vakpublicatie (artikel)

– Het gezang verstomde niet. *Speling*, 61(2), 87-91.

Project: Processen van omvorming

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: In dit project wordt gewerkt aan een handboek over processen van omvorming aan de hand van paradigmatische studies over individuele mystieke auteurs. Mystieke teksten zijn bijna altijd mystagogische handreikingen die de lezers helpen om tot bewustzijn te komen van het god-menselijk betrekkinggebeuren zoals dat zich afspeelt in hun leven en om daar een taal voor te ontwikkelen. Er zijn analyses gemaakt van teksten van Teresa van Avila en van Meister Eckhart.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (artikel)

– Encountering God in the nothingness of being. Meister Eckhart. *Carmelus*, 56(1), 139-175.

Vakpublicatie (artikel)

– Volmaaktheid als proces van overgave. Het gebed bij Teresa van Avila. *Speling*, 61(4), 98-103.

3.4 Moderne Devotie

C.M.A. Caspers

Project: De strijdende en pelgrimerende kerk

Omvang: 0,5 fte

Verricht onderzoek: Begin 2009 is een nieuw project gestart dat vervolgens is gebundeld met enkele nog lopende projecten. Binnen dit 'koepelproject' gaat vanaf begin 2009 de meeste aandacht uit naar onderzoek naar de heilshistorische symboliek van liturgische feesten.

- De aandacht concentreert zich op het feest van Allerheiligen, en de weerslag daarvan in geestelijke geschriften, meer in het bijzonder het werk van Thomas van Kempen.
- Samen met P.J. Margry (Meertens Instituut, KNAW) wordt een diachronische Engelstalige studie vervaardigd over de Heilige Stede / Stille Omgang van Amsterdam, een bedevaart die een belangrijk stempel heeft gezet op de identiteit en spiritualiteit van Nederlandse katholieken.
- Samen met L. Van Tongeren en I. de Loos (Liturgisch Instituut, UvT) wordt een bundel vervaardigd over de betekenis van *libri ordinarii* als cultuurhistorische bron. Het aandeel van het Instituutsonderzoek gaat vooral over de weerspiegeling van de heilsgeschiedenis in het liturgisch jaar.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- C. Caspers & A.-J. Bijsterveld, Origines de l'archidiocèse de Malines'. In J. De Maeyer e.a. (Eds.), *L'archidiocèse de Malines-Bruxelles, 450 ans d'histoire*, vol. 1: *L'archidiocèse de Malines de la réforme catholique à la période révolutionnaire, 1559-1802* (pp. 14-61). Antwerpen: Halewijn.
- [Ook in het Nederlands:] Voorgeschiedenis van het aartsbisdom Mechelen. In J. De Maeyer e.a. (Eds.), *Geschiedenis van het aartsbisdom Mechelen*, vol. 1: *Het aartsbisdom Mechelen van de katholieke hervorming tot de revolutietijd, 1559-1802* (pp. 14-61). Antwerpen: Halewijn.
- De vijf kruiswonden. Christus' lijden, dood en verheerlijking in beeld en schrift (ca. 1400 - ca. 1550). In P. Verdult (Ed.), *God en kunst. Over het verdwijnen en het verschijnen van het religieuze in de kunst* (pp. 58-75). Tiel: Lannoo.

Vakpublicatie (artikel)

- Radicaal, martiaal en in een bepaald opzicht laïcaal. De katholieke kerk ten tijde van Franciscus. *Franciscaans leven*, 92, 224-230.

Populariserende publicatie (boek)

- *2000 jaar Nederlanders en hun mystieke beleving* (Geloof in Nederland, Vol. 23) (32 pp.). Zwolle: Waanders, ISBN 9-789040-021855.

Boekbespreking

- Bram Vroon, Vier eeuwen protestantisme in het zuidoosten van de Baronie van Breda. De geschiedenis van de Protestantse gemeente te Chaam c.a. Delft 2006. *Noordbrabants historisch jaarboek*, 25, 139-141.
- Henk Giebels & Frans Slits, Georgius Macropedius 1487-1558. Leven en werken van een Brabantse humanist. Tilburg 2005. *Noordbrabants historisch jaarboek*, 25, 177-179.
- Jean van Stratum, m.m.v. Piet Al, H. van Bavel, Wim Franssen & Ton Thelen, Berna ut Lucerna. De abdij van Berne 1857-2007. Heeswijk 2007. *Noordbrabants historisch jaarboek* 25, 197-198.
- Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis 10 (2007). *Trajecta*, 17, 335.
- Jeffrey F. Hamburger & Anne-Marie Bouché (ed.), The mind's eye. Art and theological argument in the Middle Ages. Princeton 2006. *Trajecta* 17, 335-336.
- Peter Rietbergen, Power and religion in Baroque Rome. Barberini cultural policies. Peiden/Boston 2006. *Trajecta*, 17, 439-440.

I.M.K. Bocken

Project: Innerlijkheid en de Moderne Devotie

Omvang: 0,15 fte

Verricht onderzoek: In 2009 werd gewerkt aan een aantal publicaties omtrent Cusanus, de Moderne Devotie en de schilderkunst uit de 15de eeuw. Over deze thematiek is tevens een monografie in voorbereiding.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (artikel)

- De plaats van de toeschouwer. *Theoria, religie en theologie in de moderne tijd. Tijdschrift voor Theologie*, 49(1), 34-48.
- Sophia or Modernity? The Reverse Perspective of Pavel Florenskij as a Critique on Modern Naturalism. *Transcultural Studies*, 4, 151-168.

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- De onaantastbaarheid van de menselijke waardigheid als opgave van de katholieke sociale leer. In M. Becker (Ed.), *Christelijk-sociaal denken* (pp. 50-67). Budel: Damon.
- De visione Dei. Rogier van der Weyden and Nicholas of Cusa. In L. Campbell & J. v. d. Stock (Eds.), *Rogier van der Weyden. Master of passions* (pp. 262-267). Leuven: Davidsfonds.
- Sehen und Gesehen werden. Unendlichkeit und Sinnlichkeit im 15. Jahrhundert. In T. Borsche & I. M. K. Bocken (Eds.), *Kann das Denken malen. Philosophie und Malerei in der Renaissance* (pp. 82-117). München: Fink.

Wetenschappelijke publicatie (boekredactie)

Bocken, I. M. K., & Borsche, T. (Eds.). (2009). *Kann das Denken malen? Philosophie und Malerei in der Renaissance* (340 pp.). München: Fink Verlag, ISBN 978-3770548163.

Vakpublicatie (artikel)

- Wijsheid - een geliefde vriendin. *Open Deur. Oecumenisch maandblad*, 75(11), 6-8.
- Loslaten. *Speling*, 61(1), 72-73.
- Aan de oppervlakte. *Speling*, 61(2), 71-72.
- Jeugdsentiment. *Speling*, 61(3), 74-75.
- Medeleven. *Speling*, 61(4), 77-78.

R.H.F. Hofman

Project: Opera Omnia van Geert Grote en de Devotio Moderna

Omvang: 0,6 fte

Verricht onderzoek: Gedurende het verslagjaar heeft de onderzoeker zijn werk aan het persklaar maken van de teksten van het zg. 'Focaristendossier' van Geert Grote afgerond, en een eerste drukproef gecorrigeerd. In 2010 zal de publicatie verschijnen in de serie *Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis* (Turnhout: Brepols); verwachte omvang: ruim 300 pp.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- Johan Cele (1343-1417) en de bloei van de Latijnse school te Zwolle. In M. R. Teeuwen, E. Rose (Ed.), *Middeleeuwse magister. Feestbundel aangeboden aan Árpád P. Orbán bij zijn emeritaat* (pp. 187-200). Hilversum: Verloren.

Populariserende publicatie (artikel)

- Onbekend geschrift van Geert Grote ontdekt. *Collatie*, 24(24), 2-3.

Boekbespreking

- Ioannis Rusbrochii De ornatu spiritualium nuptiarum Wilhelmo Iordani interprete, ed. K. Schepers. Turnhout 2004. *Ons Geestelijk Erf*, 80(2), 125-129.

R.Th.M. van Dijk

Project: Encyclopedie van de Moderne Devotie

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: In 2009 is onderzoek verricht naar de betekenis van cruciale woordbetekenissen voor de moderne devoten, alsmede naar hun materiële cultuur (leefomstandigheden e.d.). Enkele studies zijn vervaardigd over het begrippenpaar *solacium – consolacio* en de begrippen *religiosus* en *devotio* in *De imitacione Christi* van Thomas van Kempen.

Project: Gerard Zerbolt van Zutphen (1367-1398), *Geestelijke opgang*. Het concept van *De spiritualibus ascensionibus* met vertaling en commentaar.

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: Beoogd is een Nederlandse vertaling van *De spiritualibus ascensionibus* door Gerard Zerbolt van Zutphen (1367-1398), gebaseerd op de Latijnse kritische editie (Legrand, 2006), alsmede een begeleidende studie van de geestelijke weg die de auteur ontvouwt. Eind 2009 was de werkvertaling (ca. 42.000 woorden) af en werd een begin gemaakt met bronnenonderzoek, annotatie en verbetering van de werkvertaling.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk).

- De uitstraling van mater Salome Sticken (1369-1449). In H. Rijkers & J. Boogaarts (Eds.), *Tympano, Choro & Organo. Liber festivus in honorem Jan Boogaarts* (pp. 116-124). Zutphen: Walburg Pers.

Vakpublicatie (artikel)

- Internationaal congres over de kartuizers en hun erfgoed. Roermond, 19 – 21 juni 2009. *Tijdschrift voor Theologie*, 49(4), 405-406.

Populariserende publicatie (artikel)

- Lectio divina, een spirituele leeswijze. *Collatie*, 24(oktober), 2.
- Nieuw leven uit oude bron. Moderne Devotie inspireert tot gemeenschapsleven. *Collatie*, 24(oktober), 1.
- Vruchtbaarheid dankzij verbondenheid. Vijfde zondag van Pasen. *Kerugma*, 52(2), 105-110.

Boekbespreking

- C.M. Hogenstijn, *Leren voor het leven aan het Grote Kerkhof. De Latijnse school in Deventer. Deventer 2007. Collatie*, 23(april), 3.
- Martina B. Klug, *Armut und Arbeit in der Devotio moderna. Studien zum Leben der Schwestern in niederrheinischen Gemeinschaften (Studien zur Geschichte und Kultur Nordwesteuropas, 15). Münster 2005. Collatie*, 23(april), 3.
- Koen Goudriaan (red.), *Vernieuwde innigheid. Over de Moderne Devotie, Geert Grote en Deventer. Nieuwegein 2008. Collatie*, 23(april), 4.
- Mikel Kors, *De bijbel voor leken. Studie over Petrus Naghel en de historische bijbel van 1361. Ingeleid door Geert H.M. Claassens (Publicaties Encyclopédie Bénédictine, 4). Turnhout 2007. Collatie*, 23(april), 4.
- G.N.M. Vis (red.), *Het klooster Egmond: hortus conclusus. Egmond Studiën 5. Hilversum 2008. Collatie*, 24(oktober), 3.
- H. van Engen en G. Verhoeven (red.), *Monastiek observantisme en Moderne Devotie in de noordelijke Nederlanden (Middeleeuwse Studies en Bronnen, 110). Hilversum 2008. Collatie*, 24(oktober), 3.
- U. Hascher-Burger, *Verborgene Klänge. Inventar der handschriftlich überlieferten Musik aus den Lüneburger Frauenklöstern bis ca. 1550. Mit einer Darstellung der Musik-Ikonographie von Ulrike Volkhardt. Hildesheim etc. 2008. Collatie*, 24(oktober), 3-4.
- Ton H.M. van Schaik, *Het kroost van broeder Joost. Waarom de kartuizers niet terugkwamen naar Nederland. Kampen 2007. Trajecta*, 17, 451-452.

3.5 Spiritualiteit in maatschappelijke contexten

– Maatschappelijke spiritualiteit

F.A. Maas

Project: Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,15 fte.

Verricht onderzoek: In het verslagjaar is vooral gezocht naar een centrum in de zeer uiteenlopende gestalten en praktijken die varen onder de vlag maatschappelijke spiritualiteit. Het is de vraag naar convergentie in de divergentie. Incarnatorische Godsrelatie en ziel zijn de sleutelwoorden die in het onderzoek en reflectie daarover zich steeds meer profileren.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- Spiritualiteit in het leerproces. In R. te Velde & H. Goris (Eds.), *Levensbeschouwelijke vorming. Tussen filosofie en religie* (Annalen van het Thijmgenootschap, Vol. 97.3) (pp. 33-45). Nijmegen: Valkhofpers.
- F. Maas & H. Blommestijn, Aandacht voor God. Geestelijke gezondheid als neveneffect. In J. Kerssemakers (Ed.), *Mindfulness. Spirituele traditie of therapeutische techniek?* (Geestelijke volksgezondheid, ISSN 1385-2949; tweede serie, Vol. 2-74) (pp. 97-123). Tilburg: KSGV.

M. Plattig

Project: Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,2 fte.

Zie hierboven bij F.A. Maas

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- ‘Vor unerleuchteter Frömmigkeit bewahre uns Gott!’ Teresa von Avila (1515-1582) – eine Mystikerin am Beginn der Neuzeit. In A. Middelbeck-Varwick & M. Thureau (Eds.), *Mystikerinnen der Neuzeit und Gegenwart* (Apeliotos. Studien zur Kulturgeschichte und Theologie, Band 6) (pp. 9-36). Frankfurt/M.: Peter Lang.
- M. Plattig & R. Bäumer, Erfahrung und Geistliche Begleitung. In P. Martinelli (Ed.), *Esperienza, Teologia e Spiritualità. Relazioni al Seminario di studio sulla teologia spirituale promosso dall'Istituto Francese di Spiritualità della Pontificia Università Antoniana di Roma e dalla Philosophisch-Theologische Hochschule di Münster* (Supplemento di Italia Francese 84, 3) (pp. 137-141; Italiaanse vertaling pp. 79-84). Roma : Italia Francese.

G.H.M. Mertens

Project: Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,1 fte.

Zie hierboven bij F.A. Maas

Publicaties:

Vakpublicatie (artikel)

- Drakendoder zonder winstoogmerk. *Zin in Zorg. Tijdschrift van Reliëf over zorg, ethiek en levensbeschouwing*, 11(maart), 4.
- Are you at peace? Thema interview: Hans Schilderman, hoogleraar Religie en zorg. *Zin in Zorg*, 11(maart), 8-9.
- Twee linkerhanden. *Zin in Zorg*, 11(juni), 4.
- M'n Tante. *Zin in Zorg*, 11(september), 4.
- Die mèn's. *Zin in Zorg*, 11(december), 4.

Boekbespreking

- Het laatste raam. Werken in een huis waar mensen sterven. Kampen 2008. *Zin in Zorg*, 11(maart), 20.

Project: Plezier in werk (voorheen: Burn out en geestelijke begeleiding)

Project: Levensloop en geestelijke begeleiding

Omvang: 0,3 fte

Verricht onderzoek: De verslaglegging is deels voltooid in drie vormen. Een wetenschappelijk verslag van het kwalitatief onderzoek, een populair verslag van het kwalitatief onderzoek, en (nog in voorbereiding) een wetenschappelijk artikel over het kwantitatief onderzoek. Voor dit laatste dienden eerst de door middel van een enquête verkregen data geanalyseerd te worden. Verder zijn er acht proeftuinen georganiseerd. In één proeftuin werd er met een groep werknemers vanuit een bedrijf gebrainstormd over het implementeren van de onderzoeksbevindingen en aanbevelingen.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (extern rapport)

- F. Mertens & H. Blommestijn. *Anders kijken naar werk. Werk als leerschool voor het leven* (106 pp.). Nijmegen: Titus Brandsma Instituut.

Vakpublicatie (boek)

- F. Mertens & H. Blommestijn. *Anders kijken naar werk. Werk als leerschool voor het leven* (64 pp.). Kampen: Ten Have, ISBN 9789025960162.

Vakpublicatie (artikel)

- Goed zorgen is thuis zijn bij jezelf. *Zin in Zorg. Tijdschrift van Reliëf over zorg, ethiek en levensbeschouwing*, 11(maart), 16-17.
- F. Mertens & S. de Geus, *Proeftuinen: uitkomsten van het onderzoek in de praktijk*. Flyer voor het symposium ‘Anders kijken naar werk’ van het CNV en het Titus Brandsma Instituut.

H.H. Blommestijn

Project: Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,175 fte.

Zie hierboven bij F.A. Maas

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- H. Blommestijn & F. Maas, Aandacht voor God. Geestelijke gezondheid als neveneffect. In J. Kerssemakers (Ed.), *Mindfulness. Spirituele traditie of therapeutische techniek?* (Geestelijke volksgezondheid, ISSN 1385-2949; tweede serie, Vol. 2-74) (pp. 97-123). Tilburg: KSGV.

Project: Plezier in werk

Omvang: 0,2 fte

Zie hierboven bij G.H.M. Mertens

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (extern rapport)

- H. Blommestijn & F. Mertens. *Anders kijken naar werk. Werk als leerschool voor het leven* (106 pp.). Nijmegen: Titus Brandsma Instituut.

Vakpublicatie (boek)

- H. Blommestijn & F. Mertens. *Anders kijken naar werk. Werk als leerschool voor het leven* (64 pp.). Kampen: Ten Have, ISBN 9789025960162.

Vakpublicatie (artikel)

– Tot je recht komen in het dagelijks werk. *Speling*, 61(2), 52-57.

C.J. Waaijman

Project: Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,175 fte.

Zie hierboven bij F.A. Maas

Publicatie:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

– Mystical Perspectives in Interreligious Dialogue. In P. de Villiers, C. Kourie & C. Lombaard (Eds.), *The Spirit that empowers. Perspectives on spirituality* (Acta Theologica Supplementum, 11)(pp. 221-233). Bloemfontein: UV/UFS.

– Spiritualiteit van het religieuze leven

J.G. Aarnink

Project: De spiritualiteit van het religieuze leven

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: Het religieuze leven, zeker in zover dat tot gestalte kwam in het leven van de zogenaamde actieve religieuzen, is de laatste decennia grondig veranderd: vergrijzing en verdwijning van de tot dusver bestaande vormen, processen van internationalisering en herbronning, toename van lekenmedewerk(st)ers en groeiende belangstelling voor de vincentiaanse spiritualiteit in het maatschappelijk veld. Deze ontwikkelingen vergen blijvende aandacht en reflectie.

Publicaties:

Vakpublicatie (artikel)

- De plaats waar je staat is heilige grond. *Speling*, 61(1), 49-52.
- Op de grens van leven en dood. *Speling*, 61(2), 83-86.
- Missie – niet meer als toen. *Speling*, 61(3), 84-88.
- Niemand weet wat in mensen omgaat. *Speling*, 61(4), 65-68.

P.J.M. Humblet

Project: De spiritualiteit van het religieuze leven

Gezamenlijk Project Konferentie Nederlandse Religieuzen – Titus Brandsma Instituut ter zake van religieus leven

Omvang: 0,3 fte

Verricht onderzoek: Dit project behelst toegepast en beleidsvoorbereidend onderzoek met betrekking tot het religieuze leven in Nederland. De wetenschappelijke doorlichting ervan moet bijdragen aan de mogelijkheden van het religieuze leven voor de toekomst. In 2009 is vooral de probleemstelling van dit project verder uitgewerkt en met de religieuze achterban gecommuniceerd. Door middel van participerend onderzoek is toegewerkt naar nieuw beleid in KNR-verband, dat gericht is op verbetering van de begeleiding van personen met vragen rond hun roeping. Binnen SPIRIN is gestart met de projectpagina's 'Roeping als keerpunt – Roeping op een keerpunt' en 'Gestalten van roeping in de Schrift' die het exploratiekader moeten bieden.

Publicaties:

Vakpublicatie (artikel)

- 'En meteen lieten ze de netten achter en volgden Hem...'. Roeping op een keerpunt. *KNR-Bulletin - Tijdschrift van de Konferentie Nederlandse Religieuzen*, 12(3), 39-43.
- 'Waar houdt u verblijf?' Binnengaan in het Huis van de Roeping. *KNR-Bulletin*, 12(4), 25-29.

Vakpublicatie (extern rapport)

–*Roeping op een Keerpunt* (5 pp.). 's-Hertogenbosch: Konferentie Nederlandse Religieuzen.

Populariserende publicatie (artikel)

- ‘Waarom vraag je naar mijn naam?’ Geslaagde roepingendag in Delft. *RKKerk.nl - Blad voor Katholiek Nederland*, 7(20), 17.

A.W.J. de Keyzer

Project: Participatio actuosa

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: In de twee belangrijkste liturgische momenten – de eucharistie en het getijdengebed – speelt de toe-eigening van het woord door het volk een centrale rol. De aandacht richt zich hierbij vooral op de tekstvoltrekking van de psalmen, omdat zij paradigmatisch zijn voor het liturgisch bidden. In onderwijs-, cursus- en vormingswerk zijn verschillende aspecten hiervan onderzocht: de muziek, de zeggings-, de vorm, het liturgisch moment van deze tekstvoltrekking, en vervolgens in een boekdeel beschreven.

Publicaties:

Vakpublicatie (boekdeel-hoofdstuk).

- ‘Fundamenteel, maar niet essentieel...’. Muziek in rituele context. In M. Hoondert, A. de Heer & J. van Laar (Eds.), *Elke muziek heeft haar hemel. De religieuze betekenis van muziek* (pp. 133-158). Budel: Damon.

– **Spiritualiteit en kunst****F.A. Maas**

Project: Sacramentele dimensie van kunst

Omvang: 0,05 fte

In het kader van dit project heeft de onderzoeker zich in 2009 geconcentreerd op de vraag of de religieuze en de esthetische ervaring uiteindelijk dezelfde ervaring zijn, d.w.z. hetzelfde object hebben, dan wel dat het twee verschillende ervaringen zijn die bij de mens een vergelijkbaar spectrum aan beleving beroeren, m.a.w. analoge ervaringen zijn. Met name heeft hij zich verdiept in het transcendente argument voor de eerste positie: zowel bij de religieuze als de esthetische ervaring wordt het ervarende subject door het object gevormd. Dat veronderstelt de *via negativa* t.a.v. het onmiddellijk object.

Publicaties:

Wetenschappelijke publicatie (boekdeel-hoofdstuk)

- Het ‘eeuwige nu’ bij Meister Eckhart en de sporen daarvan bij Dag Hammarskjöld. In E. Brugmans (Ed.), *De ziel in de literatuur* (Annalen van het Thijmgenootschap, 97.1) (pp. 235-248). Nijmegen: Valkhofpers.
- Muzische verleidingen en het religieuze. In *Onverwachte impressies. Hedendaagse kunst en spiritualiteit*. (Annalen van het Thijmgenootschap, 97.2) (pp. 10-23). Nijmegen: Valkhofpers.

Vakpublicatie (artikel)

- Mystiek: de glans van het gewone aan het licht brengen. *Speling*, 61(2), 34-40.
- ‘Bemiddelde onmiddellijkheid’. Schillebeecx over spiritualiteit en mystiek. *Tijdschrift voor Geestelijk leven*, 65(1), 67-79.
- Jezus in de mystiek. *Tijdschrift voor Geestelijk leven*, 65(3), 21-30.
- *Kroniek Internationaal symposium over theorievorming op het gebied van spiritualiteit - Nijmegen 4-5 maart 2009*. *Tijdschrift voor Theologie*, 79(2), 208-209

4 Promotieonderzoek

– Promoties in 2009

H.H. Blommestijn

- Lid oppositiecommissie M. Lecal, *Living Hope in Faith and Love. Spirituality of the Catholic Letters. An Academic Essay in Theology* (RU Nijmegen, 8 september 2009).

C.M.A. Caspers

- Lid manuscript- en oppositiecommissie W.M.A. Henneke, *Ritueel in beeld. De Boerenbruiloften en hun publiek in de tijd van Bruegel en zijn navolgers* (VU Amsterdam, 6 mei 2009).
- Lid manuscript- en oppositiecommissie H. v. Asperen, *Pelgrimstekens op perkament. Originele en nageschilderde bedevaartssouvenirs in religieuze boeken (ca 1450 - ca 1530)* (RU Nijmegen, 11 december 2009).

F.A. Maas

- Lid manuscript- en oppositiecommissie M. Lecal, *Living Hope in Faith and Love. Spirituality of the Catholic Letters. An Academic Essay in Theology* (RU Nijmegen, 8 september 2009).

C.J. Waaijman

- Lid beoordelingscommissie A.M.G. de Jong-van Campen, *Mystagogie in werking. Een deiktisch ontologisch onderzoek naar inwijding in persoonlijk geloof en de geloofsgemeenschap* (UvT Tilburg, 16 januari 2009).
- Lid manuscript- en oppositiecommissie R. van den Hout, *Struikelblokken op de weg naar restauratie. Zacharia 1-14 als dramatische tekst* (RU Nijmegen, 12 mei 2009).
- Promotor M.A. Lecal, *Living Hope in Faith and Love: Spirituality of the Catholic Letters. An Academic Essay in Theology* (RU Nijmegen, 8 september 2009).

P.H.M. Welzen

- Co-promotor M. A. Lecal, *Living Hope in Faith and Love. Spirituality of the Catholic Letters. An Academic Essay in Theology* (RU Nijmegen, 8 september 2009).

– Begeleiding promotieonderzoek

Medewerkers van het Titus Brandsma Instituut begeleiden een aantal promotieonderzoeken in uitvoering. Per 31 december 2009 gaat het om:

- Aalsum, Lia van, *De betekenis van de intertekstuele relaties van het joodse, mystieke geschrift Sjir ha Jichoed – het Lied van de Eenheid – met de Tenach (de joodse bijbel)*. Begeleiders: prof. dr. C.J. Waaijman en dr. E. Eynikel.
- Dam-Oskam, Jacqueline, *Levenskunst, vriendschap en spiritualiteit bij Etty Hillesum*. Begeleiders: prof. dr. F.A. Maas en dr. M.J.A. van den Brandt.
- Dool, Eelco van den, *Spiritual Dynamics in Social Innovation*. Begeleiders: prof. dr. F.A. Maas en prof. dr. M. Verkerk (TU Eindhoven).
- Etminan, Erika Helene, *Spiritualiteit en ervaringen in het management*. Begeleider: prof. dr. F.A. Maas.
- Falke-de Hoogh, Marlene, *Bijbelgebruik bij Thomas Müntzer*. Begeleider: prof. dr. F.A. Maas.
- Pol-Struik, Louisa van der, *Mystiek van Meister Eckhart in poëzie en poëtica van C.O. Jellema*. Begeleiders: prof. dr. F.A. Maas en prof. dr. S. Levie (Letteren RU).
- Polet, Noela, *Brieven van Adelaïde de Cicé*. Begeleiders: prof. dr. F.A. Maas en prof. dr. M. de Haardt.
- Schaap-van Beusichem, Mariska, *Thérèse van Lisieux als mystagoge*. Begeleiders: dr. J.A. Huls en prof. dr. C.J. Waaijman.
- Schoenmakers, Johan, *The Practice of Liturgical Ritual in the Imperial Abbey Thorn circa 1600*. Begeleiders: dr. L. van Tongeren (UvT) en dr. C.M.A. Caspers.

- Sommers, M.J.P., *De mystieke dynamiek binnen Privy Counseling*. Begeleiders: prof. dr. A. van den Hoogen en prof. dr. H.H. Blommestijn.
- Vate, Esther van der, *Oratieve dynamiek in een traktaat van Maria Petyt*. Begeleider: prof. dr. F.A. Maas en dr. E. Hense.

5 Deelname aan congressen e.d.

In deze rubriek gaat het om congressen op academisch niveau. Naast lezingen wordt ook vermeld wanneer stafleden actief hebben deelgenomen aan congressen en wanneer zij bij de organisatie betrokken zijn geweest.

H.H. Blommestijn

- ‘Mystagogic perspective of the study of mysticism’ – International expert meeting ‘Constructing theories on Spirituality’ van de Reframing-onderzoeksgroep, 4-5 maart 2009, Titus Brandsma Memorial Nijmegen.

I.M.K. Bocken

- ‘The reverse perspective. Florensky on religion and modernity’ – Conference on Apophatic Theology and Literature, 17-19 juni 2009, Brussel, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten.

C.M.A. Caspers

- ‘Voorgeschiedenis van het bisdom Antwerpen’ – Congres 450 jaar bisdom Antwerpen, 6 juni 2009, Universiteit van Antwerpen.
- [deelname aan] Erste Tagung im Rahmen des Internationalisierungsprojekts der Universitäten von Groningen, Bochum und Duisburg-Essen: ‘The Modern Devotion as a vehicle of reflection and education and an instrument of social and cultural cohesion within a German-Dutch trans-regional context, ca. 1350- ca. 1580’, 23-24 oktober 2009, Arnhem.

R.Th.M. van Dijk

- ‘Iuxta modum cartusienisium. Kartäusische Einflüsse in der spätmittelalterlichen Klosterlandschaft der Niederlande’ – Congres Carthusian Worlds – Contemporary Approaches to the Carthusians and Their Heritage, 19-20 juni 2009, Roermond, Theaterhotel De Orangerie.

R.H.F. Hofman

- [deelname aan] Erste Tagung im Rahmen des Internationalisierungsprojekts der Universitäten von Groningen, Bochum und Duisburg-Essen: ‘The Modern Devotion as a vehicle of reflection and education and an instrument of social and cultural cohesion within a German-Dutch trans-regional context, ca. 1350- ca. 1580’, 23-24 oktober 2009, Arnhem.

J.A. Huls

- ‘Spirin Encyclopedia as a Disclosure of the Field of Spirituality’ – International expert meeting ‘Constructing theories on Spirituality’ van de Reframing-onderzoeksgroep, 4-5 maart 2009, Titus Brandsma Memorial Nijmegen.
- [deelname aan] ‘Mystical readings of the Bible’, Spirituality Association of South Africa [Spirasa], 16 april 2009, Pretoria (Zuid-Afrika).
- [deelname aan] Workshop Bijbelse Spiritualiteit, 16 oktober 2009, Faculteit der Theologie/Titus Brandsma Instituut, Nijmegen.

F.A. Maas

- ‘Spirituality: luxury or necessity?’ – International expert meeting ‘Constructing theories on Spirituality’ van de Reframing-onderzoeksgroep, 4-5 maart 2009, Titus Brandsma Memorial Nijmegen.
- ‘Maatschappelijke spiritualiteit’ – publieksgedeelte symposium ‘Perspectives on Spirituality’ van de Reframing-onderzoeksgroep, bij het afscheid van prof. dr. H. Blommestijn als lid van de wetenschappelijke staf van de Radboud Universiteit te Nijmegen, 4 maart 2009.
- [organisatie van] International expert meeting ‘Constructing theories on Spirituality’ van de

Reframing-onderzoeksgroep, 4-5 maart 2009, Titus Brandsma Memorial Nijmegen.

C.J. Waaijman

- ‘A free moving spirit’ – Congres geestelijk begeleiders in Europa, 14 februari 2009, Wahlwiller-Witten.
- ‘Theoretical approaches in spirituality’ – International expert meeting ‘Constructing theories on Spirituality’ van de Reframing-onderzoeksgroep, 4-5 maart 2009, Titus Brandsma Memorial Nijmegen.
- ‘The mystical reception of the Bible’ – ‘Mystical readings of the Bible’, Spirituality Association of South Africa [Spirasa], 16 april 2009, Pretoria (Zuid-Afrika).

P.H.M. Welzen

- ‘Bijbelse Spiritualiteit: contouren van een vakgebied’ – Workshop Bijbelse Spiritualiteit, 16 oktober 2009, Faculteit der Theologie/Titus Brandsma Instituut, Nijmegen.

6 Wetenschappelijke functies, vormen van samenwerking en redactielidmaatschappen

Medewerkers van het instituut vervullen de volgende wetenschappelijke functies en maken deel uit van de volgende samenwerkingsverbanden en redacties:

J.G. Aarnink

- Provinciaal overste Sociëteit van J.M.J.
- Lid redactie *Speling*.

H.H. Blommestijn

- Gasthoogleraar Mystieke Theologie van het Instituut voor Psychologie van de Universiteit Gregoriana te Rome.
- Lid Nederlandse Onderzoeksschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER).
- Lid Onderzoeksschool Mediëvistiek.
- Lid Institutum Carmelitanum Rome.
- Lid van de studiegroep Spiritualiteit van het Soeterbeeckprogramma.
- Lid Stuurgroep Christelijk Cultureel Erfgoed (C.C.E.).
- Lid van de onderzoeksgroep Respire (gezondheidszorg en spiritualiteit).
- Redacteur *Studies in Spirituality*.
- Redacteur *Spiritus*.
- Redacteur van de serie ‘Mystieke teksten en thema’s’.
- Redacteur van de serie ‘Fiery Arrow’.
- Redacteur van de serie ‘Flêche de Feu’.

I.M.K. Bocken

- Universitair Docent Faculteit Religiewetenschappen/Theologie RU.
- Senior Research Fellow Centrum voor Ethiek RU.
- Lid wissenschaftliche Beirat ‘Kueser Akademie für Europäische Geistesgeschichte’.
- Lid programmacommissie Vlaams Cultureel Kwartier.
- Redactielid *Beeld en betekenis*, Online tijdschrift Iconology Research Group, Leuven.
- Redactielid en Herausgeber van *Coincidentia. Zeitschrift der Kueser Akademie*.

C.M.A. Caspers

- Senioronderzoeker en coördinator van het universitaire onderzoekprogramma Christelijk Cultureel Erfgoed (C.C.E.).
- Docent Kerkgeschiedenis Priester- en Diakenopleiding Bovendonk.
- Lid Nederlandse Onderzoeksschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER).
- Bestuurslid (penningmeester) Archief voor de Geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland.
- Lid Onderzoeksschool Mediëvistiek.
- Lid Internationale Gesellschaft für theologische Mediävistik.
- Lid Werkgenootschap Katholieke Kerkhistorici in Nederland (WKKN).
- Lid Contactgroep voor sociaal-economische en institutioneel-juridische geschiedenis van geestelijke en kerkelijke instellingen in de Nederlanden in de Middeleeuwen.
- Lid van de stuurgroep van het project ‘Zevenjaarlijks processies en ommegangen in de Maas-Rijnregio’ (KADOC Leuven).
- Lid Commissie Overleg Instituten van de Konferentie Nederlandse Religieuzen.
- Voorzitter universitair overlegorgaan ‘platform Moderne Devotie’.
- Lid Genootschap voor liturgiestudie.
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.
- Redacteur *Trajecta. Tijdschrift voor de geschiedenis van het katholiek leven in de Nederlanden*.
- Redacteur *Noordbrabants Historisch Jaarboek*.

- Redacteur *Collatie. Halfjaarlijks informatieblad over de 'Moderne Devotie'*.
- Redacteur *Bedeavaartplaatsen in Nederland* (website Meertens Instituut, KNAW).

R.Th.M. van Dijk

- Lid Onderzoeksschool Mediëvistiek.
- Lid codicologengenootschap Het Draakje.
- Directeur Nederlands Carmelitaans Instituut (Boxmeer) tot en met 31 mei 2009, vanaf 1 juni 2009 wetenschappelijk secretaris Nederlands Carmelitaans Instituut.
- Lid Beirat zum Vorstand des Thomas-Vereins te Kempen.
- Lid Initiatiefgroep Expositie Moderne Devotie 2010 van het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle.
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.
- Lid Zuidhollandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis.
- Lid Werkgemeenschap van Katholieke Kerkhistorici in Nederland.
- Lid begeleidingscommissie *Monasticon Carmelitanum Neerlandicum*.
- Lid Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland.
- Lid Comissie Overleg Instituten van de Konferentie Nederlandse Religieuzen.
- Lid Comité van aanbeveling Titus Brandsma Museum, Bolsward.
- Lid Comité van aanbeveling Stichting Klooster Sibculo, Sibculo/Hardenberg.
- Adviserend lid van vzw Cartusiana (België).
- Wetenschappelijk adviseur redactie van *Analecta Cartusiana 250. Studia Cartusiana in Provincia Teutonica*.

- Eindredacteur *Collatie. Halfjaarlijks informatieblad over de 'Moderne Devotie'*.
- Lid Redactie reeks 'Pareltjes van Nederlandse en Rijnlandse mystiek' (Peeters, Leuven).
- Adviseur redactieraad *Gerardi Magni Opera omnia*.
- Eindredacteur reeks 'Karmelitaanse Vorming'.

R.H.F. Hofman

- Lid interuniversitair werkverband Geschiedenis van de Taalkunde.
- Lid Studienkreis Geschichte der Sprachwissenschaft.
- Lid Henry Sweet Society for the History of Linguistics.
- Lid Onderzoeksschool Mediëvistiek.
- Member of the Authenticating Panel of the Royal Irish Academy and Irish Biblical Association's joint project for the edition of Medieval Celtic-Latin biblical and related texts in the *Corpus Christianorum* series.
- Lid Contactgroep voor sociaal-economische en institutioneel-juridische geschiedenis van geestelijke en kerkelijke instellingen in de Nederlanden in de Middeleeuwen.
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.
- Secretaris St. Uitg. de Keltische Draak.
- Secretaris Platform Moderne Devotie.
- Conservator Brandsma Collectie.
- Secretaris Redactieraad *Gerardi Magni Opera Omnia*.

J.A. Huls

- Lid Institutum Carmelitanum.
- Research Associate van de Universiteit van die Vrijstaat (Zuid-Afrika).
- Gasthoogleraar Mystieke Theologie van het Instituut voor Psychologie van de Universiteit Gregoriana te Rome.
- Redacteur van de serie 'Fiery Arrow'.
- Redacteur van de serie 'Flèche de Feu'.
- Redacteur van de serie 'Voetsporen'.
- Coördinator 'Encyclopedia for Spirituality'.

P.J.M. Humblet

- Lidmaatschap Interdiocesaan Roepingen Overleg (IRO).
- Studie- en ambtelijk secretaris van de *Commissie Roepen tot Religieus Leven* van de Konferentie Nederlandse Religieuzen.
- Ambtelijk secretaris van de *Commissie Overleg Instituten*, het samenwerkingsverband van de negen onderzoeksinstituten die door Nederlandse Religieuze Instituten zijn gesticht.
- Secretaris Overleg Priester Religieuzen.
- Lid redactie website KNR.

A.P.J. Jacobs, gedetacheerd onderzoeker

- Secretaris van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG, gevestigd te Maastricht).
- Voorzitter van de Commissie Kerkgeschiedenis van LGOG.
- Wissenschaftlicher Beirat van de Geschichtsverein für das Bistum Aachen.

A.W.J. de Keyzer

- Stafmedewerker Sociëteit van de zusters JMJ in 's-Hertogenbosch

F.A. Maas

- Hoogleraar Spiritualiteit (Geschiedenis en grondslagen van de spiritualiteit) aan de Faculteiten der Theologie en der Religiewetenschappen van de Radbouduniversiteit Nijmegen.
- Lid Nederlandse Onderzoeksschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER).
- Lid Werkgenootschap Katholieke Theologen Nederland (WKTN).
- Lid Europäischer Verein Katholischer Theologen (EVKT).
- Universitair contactpersoon voor de Stichting Edward Schillebeeckx (SES).
- Lid Thijmgenootschap.
- Redacteur van *Speling*.
- Redacteur van *Tijdschrift voor Geestelijk Leven*.
- Redacteur *Studies in Spirituality*.

G.H.M. Mertens

- Voorzitter personeelsvertegenwoordiging (pvt) Titus Brandsma Instituut.
- Redactielid *Zin in Zorg* van Reliëf.
- Redacteur van de reeks 'Voetsporen'.

C.J. Waaijman

- Wetenschappelijk directeur Titus Brandsma Instituut.
- Emeritus hoogleraar Spiritualiteit van de Faculteiten der theologie en der religiewetenschappen RU Nijmegen.
- Lid Nederlandse Onderzoeksschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER).
- Lid Arbeitsgemeinschaft Spiritualität.
- Voorzitter van de Advisory Board van het Institute of Spirituality in Asia.
- Research Associate van de Universiteit van die Vrijstaat (Zuid-Afrika).
- Lid Institutum Carmelitanum.
- Voorzitter van de studiegroep Spiritualiteit van het Soeterbeeckprogramma.
- Honorary president of the South Africa Association for Spirituality (Spirasa).
- Lid van de onderzoeksgroep Respire (gezondheidszorg en spiritualiteit).
- Lid van de studiegroep Laienspiritualität van de Katholische Akademie te Schwerte.
- Vice-voorzitter Raad van Toezicht Stichting Carmelcollege.
- Redacteur *Studies in Spirituality*.

- Redacteur *Speling*.
- Redacteur van de serie ‘Mystieke teksten en thema’s’.
- Redacteur ‘Encyclopedia for Spirituality’.
- Mede-uitgever ‘Felderkundungen Laienspiritualität’.

P.H.M. Welzen

- Wetenschappelijk secretaris Titus Brandsma Instituut.
- Lid Institutum Carmelitanum Rome.
- Research Associate van de Universiteit van die Vrijstaat (Zuid-Afrika).
- Bestuurslid van het werkgenootschap St. Hiëronymus (tot april 2009, daarna gewoon lid).
- Lid van Bibliodrama, werkgroep voor opleiding en spiritualiteit.
- Lid van Studiosorum Novi Testamenti Conventus.

ONDERWIJS

1 Colleges in curricula Wetenschappelijk Onderwijs, Hoger Beroeps Onderwijs, postdoctoraal onderwijs

H.H. Blommestijn

- Beatrice of Nazareth. The seven ways of love, 7-24 januari, Gregorianum Rome (MA)

I.M.K. Bocken

- Katholicisme en politiek, 1-3 juni, Primorsk University Koper (MA)
- Cultuur en religie I VT, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA3)
- Cultuur en religie II DT, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA3)
- Religie en culturele expressies, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (MA)
- Cultuur en religie I VT, eerste semester 2009-2010, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA3)
- Cultuur en religie II DT, eerste semester 2009-2010, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA3)
- Intercultural Theology, eerste semester 2009-2010, Faculteit Theologie RU (MA)
- Religie en culturele expressies, eerste semester 2009-2010, Faculteiten Religiewetenschappen en Theologie RU (MA)
- Honours programma cursus (interdisciplinair programma) “Het Lam Gods en zijn tijd”, eerste semester 2009-2010 (BA)
- KNAW-project Akademie-Assistenten ‘Rede en religie’ – seminars, eerste semester 2009-2010 (MA)

C.M.A. Caspers

- Historische Methoden VT, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA).
- Historische Methoden DT, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA).
- Geschiedenis van de christelijke spiritualiteit, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (MA).
- Geschiedenis Kerk en Theologie, tweede semester 2008-2009, Faculteit Theologie RU (BA).
- Liturgische bronnen, 13 maart 2009, Utrecht Onderzoekschool Mediëvistiek (postdoc).
- Geschiedenis van de Jonge Kerk, eerste semester 2009-2010, Priester- en Diakenopleiding Bovendonk, Hoeven.

J.A. Huls

- Beatrice of Nazareth. The seven ways of love, 7-24 januari, Gregorianum Rome (MA).
- Hoe mystieken de bijbel lezen, 18-27 april, Bloemfontein Zuid-Afrika (MA).
- [met C.J. Waaijman] Mystical Reception of Biblical Texts?, 20-24 april, Universiteit van die Vrystaat, Bloemfontijn. Fakulteit Theologie (MA Biblical Spirituality).

F.A. Maas

- Esthetiek van de spiritualiteiten, tweede semester 2008-2009, Faculteit Religiewetenschappen RU (MA).
- Religies en spiritualiteit VT, eerste semester 2009-2010, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA).
- Religies en spiritualiteit DT, eerste semester 2009-2010, Faculteit Religiewetenschappen RU (BA).

C.J. Waaijman

- [met J.A. Huls] Mystical Reception of Biblical Texts?, 20-24 april, Universiteit van die Vrystaat, Bloemfontijn. Fakulteit Theologie (MA Biblical Spirituality).

2 School voor Spiritualiteit

De School voor Spiritualiteit, waarmee het Titus Brandsma Instituut in 2005 is begonnen, kent drie opleidingen:

- De driejarige opleiding *Geestelijke Begeleiding* is bedoeld voor personen die geestelijk begeleider willen worden. Naast twee gewone studie jaren kent deze opleiding een derde jaar voor stage en scriptie.
- De opleiding *Spiritualiteit van het Religieuze Leven* is bedoeld voor jonge religieuzen, geassocieerden, oblaten, vormingsverantwoordelijken en geïnteresseerden die werken binnen ordes of congregaties. Deze opleiding duurt twee jaar.
- De opleiding *Spiritualiteit en Pastoraat* is bedoeld voor beroepskrachten en vrijwilligers in het pastorale werk, die spiritualiteit zien als het hart van de kerkopbouw en daarin getraind willen worden. Ook deze opleiding duurt twee jaar.

Omdat de drie opleidingen gedeeltelijk een gezamenlijk programma hebben, lopen ze synchroon; de gezamenlijke start is tekens in de septembermaand van de oneven jaren. Elk studiejaar is ingericht in vier blokken van zes dagvullende bijeenkomsten (altijd op woensdag); iedere opleiding kent dus acht blokken. Alle studenten volgen een gezamenlijk ochtendprogramma. 's Middags is er voor elke opleiding een apart programma. De dagindeling is steeds dezelfde: mystieke tekstlezing (10.00-11.00 uur); college spirituele thematieken (11.15-12.30 uur); verdieping en vaardigheidstraining (13.15-16.15 uur); persoonlijke reflectie (16.15-16.30 uur).

In 2009 zijn door leden van het instituut de volgende colleges verzorgd:

In blok 7 (voor de opleidingen begonnen in 2007)

- H.H. Blommestijn: Mystieke tekstlezing: Teksten over actie en contemplatie.
- C.M.A. Caspers: Thematiek: Ruimte van de traditie.

In blok 8 (voor de opleidingen begonnen in 2007)

- J.A. Huls: Mystieke tekstlezing: Dag Hammarskjöld.
- I.M.K. Bocken: Thematiek: Ruimte van de gemeenschap.

In blok 1 (voor de opleidingen begonnen in 2009)

- C.J. Waaijman: Mystieke tekstlezing: De gesprekken van Cassianus.
- F.A. Maas: Thematiek: Inleiding in de spiritualiteit.

In blok 2 (voor de opleidingen begonnen in 2009)

- H.H. Blommestijn: Mystieke tekstlezing: Teksten uit de Franciscaanse traditie.
- C.J. Waaijman (ter vervanging van P.H.M. Welzen): Thematiek: Spirituele hemeneutiek.

Op vrijdag 6 november 2009 ontvingen twaalf studenten van de opleiding *Spiritualiteit van het Religieuze Leven* hun certificaat of bewijs van deelname: Br. Vincent Huizinga, Corry Martens-Langelaan, Gerard Kroezen, Henriëtte Thomassen van Gogh, José Kessels, Lia Remmerswaal, Margreet Meijer, Mieke van Baal, Miriam Beeke-van der Ven, Nelly van Kreij-van den Hurk, Zr. Josephine de Jong, Zr. Veronica Kruijswijk

Op vrijdag 13 november ontvingen zes studenten van de opleiding *Geestelijke Begeleiding* een diploma: Rita van Herk, Dolf Tielkemeier en Arlette Toornstra van Hydepark, en Ellie Smeekens, Christiaan Keller en Marja Houben van Nijmegen.

Op vrijdag 20 november 2009 ontvingen negen studenten van de opleiding *Spiritualiteit en Pastoraat* hun certificaat of bewijs van deelname: Antoine de Haan, Hanneke van Doorm, Jan Dierckxsens, Jos Wagemakers, Lia Lommers, Marieke Rijpkema, Marjan de Ligny, Til van der Sanden, Wil Simis.

2009 was een oneven jaar, dus startten in de septembermaand de drie opleidingen, zie bij 'Bijzondere gebeurtenissen'.

3 Cursus- en vormingswerk

Het cursus- en vormingswerk van het Titus Brandsma Instituut is steeds geworteld in het wetenschappelijk onderzoek. Inzichten die in het onderzoek zijn gewonnen, worden gepresenteerd aan een breed publiek dat geïnteresseerd is in de reflectie op de geleefde spiritualiteit.

J.G. Aarnink

Cursussen

- Grenservaringen. Psalmcursus, januari, 's-Hertogenbosch.
- Grenservaringen. Psalmcursus, januari, Nijmegen.
- Grenservaringen. Psalmcursus, januari, Tilburg.
- Grenservaringen. Psalmcursus, oktober, Amersfoort.

Trainingen en practica

- Psalmpracticum. Retraite JMJ, 14-20 juni, 's-Hertogenbosch.

H.H. Blommestijn

Seminar

- Spiritualiteit en begeleiding binnen godsdienstonderwijs, 29 januari, Hogeschool Windesheim.

Cursussen

- Maria Petyt. Carmelitessen, 7 februari, 4 juli, 12 september, 14 november, te Zenderen.
- Mariavormig Leven Maria Petyt. Vriendendag Mill Hill, 28 februari, Nuland.
- Bidden bij Jean de Saint Samson. Spiritueel centrum, 7 maart, Vlaardingen.
- Schola Contemplationis; Hooglied Willem van St. Thierry, 25 mei, Abdij Sion, Diepenveen.
- Jan van het Kruis. Protestantse gemeente, 7 juni, Velsbroek.
- Moderne mystiek. Mill Hill, 15 september, Helvoirt.
- Jan van het Kruis, 10 oktober, Raakpunt, Amstelveen.
- Jacopone di Todi, 7 november, Titus Brandsma huis, Leeuwarden.

Voordrachten op publiekscongressen

- Presentatie boek *Anders kijken naar werk*, 14 september, Titus Brandsma Instituut en CNV, Utrecht.

Trainingen

- De receptie van de Regel in de mystieke traditie - Jean de St. Samson. 800 jaar Karmel, 16 mei, Nijmegen.
- Geestelijke begeleiding in de vorming. Magisters OSB en OCSO, 12-14 oktober, Oosterbeek.

Inleidingen

- Valkuilen Maria Petyt. Geestelijke Weg, 24 april, Nijmegen.
- Gebed bij Thomas Merton, 6 mei, Huize Rosa, Nijmegen.
- Weerstand St. Exupéry. Geestelijke Weg, 2 oktober, Nijmegen.
- Simone Weil. Signalen, 23 november, Nijmegen.

Retraites

- Ontheemding-ontworteling. 8-12 februari, Karmel, Boxmeer.
- Teresa van Avila: De weg van de volmaaktheid Zusters J.M.J., 17-24 oktober, 's-Hertogenbosch.

Interviews

- Spiritualiteit van het diakonale werk aan de basis. Netwerk DAK, 12 maart, Nijmegen.

I.M.K. Bocken

Cursussen

- Thomas a Kempis en de Moderne Devotie. Zusters Franciscanessen van Dongen, 20 januari, 24 februari, 24 maart, 28 april, 22 september, 15 december te Dongen.
- Moderne Devotie en moraal van de innerlijkheid. Cursus RK parochie Joure, 1-2 december te Joure.

Inleidingen

- Religie en moderniteit. Pastores-conferentie Friesland, 22 april, Joure.
- Ongeduld als deugd. Lezing voor het Titus Brandsma Memoriaal, 21 september, Nijmegen.

C.M.A. Caspers

Inleidingen

- Het devoot humanisme van Franciscus van Sales. Boekpresentatie 25 januari 2009, Schijndel.
- Bedevaarten Holland en Brabant, 16 april 2009, Oudheidkundige Kring, Geertruidenberg.

Interviews

- Lichamelijkheid – relikwieën, 15 maart, KRO radio, Het klooster.
- Hedendaagse bedevaarten, 27 juli, RTL Nieuws.
- Maria Tenhemelopneming, 15 augustus, Radio Wereldomroep.

Advies

- Geschiedenis van het charisma van de dominicanessen van de H. Familie te Neerbosch, 1 april 2009, Nijmegen.
- Geschiedenis van het charisma van de zusters van de Choorstraat, 3 november 2009, 's-Hertogenbosch.

R.Th.M. van Dijk

Trainingen

- Neues Leben aus alten Quellen. Die 'Grundlage der geistlichen Struktur in einer neuen Schwesterngemeinschaft' (Salome Sticken). Studien- und Einkehrtage Schwestern vom gemeinsamen Leben, 31 augustus-4 september, Kloster Spabrücken, Spabrücken.

Inleidingen

- Troost – trooster – vertroost. Thomas van Kempen over valse en ware vertroosting, 23 juni 2009 Nuland, Sint-Jozefoord.
- Spirituele thematieken, 10. Devotie/innigheid, 27 februari, Arnhem, Karmel Nazareth.
- De wording van het boek *Navolging van Christus*. 10 februari Deventer, Boekhandel Praamstra.
- Spirituele thematieken, 10. Devotie/innigheid – vervolg, 2 maart, Arnhem, Karmel Nazareth.
- De Moderne Devotie en haar betekenis voor deze tijd. Mariënburgafdeling, 18 maart, Zenderen, Conferentiecentrum Zwanenhof.
- Spirituele thematieken, 11. Devotie/innigheid - vervolg 2, 21 april, Arnhem, Karmel Nazareth.
- Geestelijke groei volgens Gerard Zerbolt van Zutphen, *De spiritualibus ascensionibus*: 1. Inleiding. Leeskring Rijnlandse en Nederlandse mystiek, 3 juni, Tienen, Passionistinnenklooster.
- Der Mensch als Bild Gottes im Werk der *Nachfolge Christi* des Thomas von Kempen. Einkehrwoche, 3 september, Spabrücken, Pfarr- und Klosterkirche Mariä Himmelfahrt.
- De auteurs Rudolf van Dijk en Mink de Vries in gesprek over de actualiteit van Thomas a Kempis. Minisymposium Nieuwe-Devotie-lezing, 29 september, Zwolle, Waalse kerk.
- Die Bedeutung der Zisterzienserabtei Kamp für die Colligatio Sibcoluensis Kamp, Verein Europäische Begegnungsstätte am Kloster Kamp, 18 oktober, Kamp-Lintfort, Kloster Kamp.
- Nuchtere Mystiek. De weg naar innerlijkheid vanuit de *Navolging van Christus*. Convent van Betlehem e.a., 24 oktober, Ranst, Hof Zevenbergen.
- Het drie-ene goddelijke leven in ons. Een mystieke beschouwing over Joh 14,5 in het Gaesdonckse-traktatenhandschrift. Trinity College aan de IJssel. God in beweging, 30 oktober Zwolle, Dominicanenklooster.
- De draagkracht van een mystica. Het postulaat van Alijt Bake (1415-1455). Signalen van

Spiritualiteit, 7 december 2009, Nijmegen, Titus Brandsma Memorial.

- De draagkracht van een mystica. Het postulaat van Alijt Bake (1415-1455), 9 december, Arnhem, Karmel Nazareth.

Retraites

- De Eucharistie als bron en vrucht van innig leven. Met teksten uit de *Navolging van Christus*, boek III. 4-10 oktober Zenderen, Karmel Sint-Jozef.

Advies

- Een Pools getijdenboek van Geert Grote, maart, uitgeverij D. van Wijnen (Franeker).
- Visitatie van klooster Sint-Agnes te Arnhem, mei-juni, Amsterdam, prof. dr. K. Goudriaan.
- Overleg met dr. Marinus K.A. van den Berg over uitgave van *Des geestes bouwe*. Redactie reeks Pareltsjes van Nederlandse en Rijnlandse mystiek, 12 oktober, Nijmegen.

J.A. Huls

Seminars

- Spiritualiteit en begeleiding binnen godsdienstonderwijs. 29/01 2009 Hogeschool Windesheim, Utrecht.

Trainingen en practica

- School voor Spiritualiteit. juni-dec, Karmel Boxmeer.

Cursussen

- Dag Hammarskjöld. Zusters Clarissen, 20-22 februari, Megen.
- Dag Hammarskjöld. De Geestelijke Weg, 30 oktober Nijmegen.

Inleiding

- Dag Hammarskjöld, 31 oktober, Mozeshuis, Amsterdam.

Retraites

- Teresa van Avila. Zusters van J.M.J., 17-23 oktober, 's-Hertogenbosch.

Trainingen

- Geestelijke begeleiding in de vorming. Magisters OSB en OCSO, 12-14 oktober, Oosterbeek.

P.J.M. Humblet

Organisatie van publiekscongressen

- ‘En onmiddellijk rechtte ze haar rug, en ze prees God.’ Terugblik – Balans – Perspectief. Project KNR-Titus Brandsma Instituut: Roeping op een keerpunt; 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven, 2 april, 's-Hertogenbosch.
- ‘Kom mee en je zult het zien.’ Huis van de Roeping – 1 oriëntatiefase. Project KNR-Titus Brandsma Instituut: Roeping op een keerpunt; 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven, 9 oktober, 's-Hertogenbosch.

Inleidingen

- Roeping op een keerpunt. Inleiding over de toename van het aantal personen die zich melden met een roepingsvraag. Staf-overleg KNR, 3 februari, 's-Hertogenbosch.
- ‘Wie zeggen de mensen dat ik ben?’ Inleiding rond Mc 8,27-38, over identiteit en volgeling zijn, gehouden voor de leden van Karmelbeweging, 27 maart, Denekamp.
- Roeping op een keerpunt. Inleiding over de toename van het aantal personen die zich melden met een roepingsvraag. Platform rond toekomst van religieus leven, 2 april, 's-Hertogenbosch.
- Les vocations à un tournant. Exposé sur le phénomène que de plus en plus de personnes ayant une vocation à la vie religieuse, découvrent la KNR comme centre d'information et d'orientation, 8 mei, Abdij Koningshoeven, Berkel-Enschot.
- Roeping op een keerpunt. Inleiding over de toename van het aantal personen die zich melden met

een roepingsvraag. De hogere oversten van de KNR, tijdens de algemene ledenvergadering, 4 juni, 's-Hertogenbosch.

- Eerste gedachtevorming rond een Huis van de Roeping. Platform rond toekomst van religieus leven, 9 oktober, 's-Hertogenbosch.

Retraites

- ‘Laat met mij gebeuren wat u gezegd hebt.’ Project KNR-Titus Brandsma Instituut; 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven, 26 november, Ontmoetingscentrum Zusters van Liefde (Tilburg).
- Roepingen-oriëntatiedag ‘Waarom vraag je naar mijn naam?’ Project KNR-Titus Brandsma Instituut: Roeping op een keerpunt; 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven, 28 november, Delft.

Advies

- Persoonlijke advisering en begeleiding. Project KNR-Titus Brandsma Instituut: Roeping op een keerpunt; 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven. Gespreid over het jaar, 's-Hertogenbosch.
- Consultatie door Generaal en Provinciaal Bestuur Zusters Onder de Bogen (CB) rond Toekomst Moederhuis als spiritueel erfgoedcentrum. 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven, 29 mei, Maastricht.

Andere

- CB-Spirituality. Project KNR-Titus Brandsma Instituut: Roeping op een keerpunt; 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven 6 februari, 20 maart, 24 april, 29 mei, 3 juli 2009; 18 september; 6 oktober, steeds te Maastricht. Serie van zeven bezinningsochtenden rond CB-spiritualiteit voor de nieuw opgerichte internationale gemeenschap van de zusters Onder de Bogen (CB), gericht op verdere invoering in de congregatie-spiritualiteit en het verhelderen van de missie van deze nieuwe gemeenschap. Loopt sinds 2009 en gaat door in 2010.
- ‘Lord, I am thirsty, give me that life-giving water.’ Deepening the Spirituality of Mother Elisabeth. 05.8 De spiritualiteit van het religieuze leven 26-8-2009 Maastricht. Bezinningsdag (met vier inleidingen van mijn kant) over CB-spiritualiteit voor een internationaal gezelschap van de zusters Onder de Bogen (CB) in het kader van hun twee-jaarlijkse ‘pilgrimage-project’, gericht op verdere invoering in de congregatie-spiritualiteit.

A.W.J. de Keyzer

Cursussen

- Grenservaringen. Psalmcursus, 13 januari, 's-Hertogenbosch.
- Grenservaringen. Psalmcursus, 14 januari, Nijmegen.
- Grenservaringen. Psalmcursus, 21 januari, Tilburg.
- De Spiritualiteit van Bachs Matthäuspassion. In gesprek over de geestelijke weg, 27 februari, Nijmegen.
- De spiritualiteit van Bachs Matthäuspassion. KRO mediapastoraat, 12 maart, Hilversum.
- De zeggings van de Psalmen. SKS cursus, 21 maart, 6 juni, 17 oktober, Nijmegen.
- Grenservaringen. Psalmcursus, 2 oktober, Amersfoort.
- Psalmpracticum. Retraite JMJ, 14-20 juni, 's-Hertogenbosch.

Inleidingen

- Wat is spiritualiteit? Bezinningsroep Modern Christendom 1968, 26 maart, Arnhem.
- De spiritualiteit van Bachs Johannes Passion. Signalen van spiritualiteit, 6 april, Nijmegen.
- De spiritualiteit van de Psalmen. ELIM groep fraters, 11 juni, Tilburg.
- De spiritualiteit van de stilte. Feestdag jubileum stichting ‘de Letterling’, 6 september, Oisterwijk.
- De spiritualiteit van Bachs Hohe Messe. Bachkoor Achterhoek, 15 september, Aalten.
- Mystiek van de eucharistie. In gesprek geestelijke Weg, 13 november, Nijmegen.
- Kerstcantate van Bach. Stadspastoraat, 10 december, Arnhem.
- Weihnachtsatorium Bach. Karmel, 11 december, Heerlen.
- Weihnachtsatorium Bach. Signalen van spiritualiteit, 21 december, Nijmegen.

Interviews

- IKON radio over Gelineau, 17 mei, Hilversum.
- KRO radio over spiritualiteit van muziek, 31 mei, Hilversum.
- IKON radio over 'Jongerenmis', 18 oktober, Hilversum.

Advies

- Ds Leendert Terlouw, met betrekking tot zijn Sabbat rond muziek en Spiritualiteit, 19 januari, 's-Hertogenbosch.
- Vormingsprogrammaspiritualiteit en Liturgie voor de Karmel, 27 januari, 5 mei, Nijmegen.
- Kloosterkerk Brakkenstein over herbouw kapel op 24 maart, Nijmegen.
- Mediapastoraat over liturgie, 3 juli, Hilversum.

F.A. Maas

Seminars

- Spiritualiteit in het leerproces, 7 februari, Thijmgenootschap, Utrecht.

Cursussen

- Mystieke tekstlezing Johannes van het Kruis, 17 januari, 14 februari en 2 maart, Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem.
- Mystieke tekstlezingen Teresa van Avila, 3 oktober, 7 november en 12 december, Karmelitaans Studie Centrum.

Voordrachten op publiekscongressen

- Mindfulness en christelijk gebed-Aandacht voor God-geestelijke gezondheid als neveneffect, 13 maart, KSGV Groningen.
- Kunst als sacrament. Symposium Soeterbeeck Goddelijke kunst. Over het transcendente in de kunst, 21 maart, Soeterbeeck programma.
- Het absurde creëert kansen. Spiritualiteit en gemeenschap in het spoor van Schillebeeckx. bij: Symposium 'Hier en nu. Wereldse theologie in het spoor van Edward Schillebeeckx', 15 mei, Soeterbeeck programma samen met en in opdracht van de redactie Tijdschrift voor Theologie.
- Maatschappelijke spiritualiteit, 19 september, Katholiek Netwerk VKMO.
- Spiritualiteit wortelt in geen enkele traditie. 6 november, Radboud Universiteit Nijmegen.

Inleidingen

- Heimwee als spiritueel perspectief, 14 september, Titus Brandsma Memorial.
- Bedrijfsspiritualiteit, een trend en een vraag, 12 november, Soeterbeeck Programma.

G.H.M. Mertens

Voordrachten op publiekscongressen

- Spiritualiteit werkt. Conclusies uit een vragenlijst over het existentiële of spirituele aspect van werk. Symposium 'Anders kijken naar werk' van het CNV en het Titus Brandsma Instituut, 14 september, Nationaal Museum van Speelklok tot Pierement, Utrecht.

C.J. Waaijman

Cursussen

- Inleiding. Psalmencursus 'Grenservingen', 3, 4 en 18 februari, resp. 's Hertogenbosch, Nijmegen en Tilburg.
- Thomas van Kempen. 'In gesprek over de geestelijke weg', 8 mei, Nijmegen.
- Inleiding Torahmystiek en doorbraakervaringen t.b.v. cursus 'In gesprek over de geestelijke weg', 16 oktober, Nijmegen.
- Psalm 131. Inleiding psalmcursus 'Grenservingen', 23 oktober, Amersfoort.

Voordrachten op publiekscongressen

- Our Word, in dialogue with the society, heard by the Christians and the researchers of God. lezing

- voor conferentie CERC/ECCR [European Conference of Christian Radios]. 7 oktober, Hilversum.
- ‘In al die schoonheid’ – Een gedicht van Johannes van het Kruis, lezing Maand van de spiritualiteit, 31 oktober, Alphen a/d Rijn.
- Heerlijk ontworteld. Lezing symposium Speling ‘Als je blijft zoeken’, 13 november, ’s Hertogenbosch.

Trainingen.

- Reflection sharing als lid International Academic Advisory Board. Spirituality Forum ‘Spirituality and the Word’, 3 augustus, Manilla, Philippines.
- Inleiding en voortzetting inhoudelijk program ‘De opening van de viering’, bezinningsdag liturgie, 12 september, Nijmegen.
- Psalm 63. Ochtend voor de Stichting Kerkmuziek en Spiritualiteit ‘De zeggings van de psalmen’, 17 oktober, Nijmegen.
- Introductions of formation and spirituality. Symposium ‘Religious sociology and Carmelite vocation’ voor vormingsverantwoordelijken Noord-Europese regio Karmelieten, 26-30 oktober, Krakow.
- Arbeitseinheit. Leidinggeven bij 6. Kolloquium Internationalen Forschungsgruppe Laienspiritualität: ‘Wohnen: Reflexionen eines Phänomens’, Katholische Akademie Schwerte, 11-13 december, Schwerte.

Inleidingen

- De beroepsspiritualiteit van de docent. Studiedag Waardegericht Onderwijs, 3 februari, Deventer.
- Wie ben ik? Een gevangenisgedicht van Dietrich Bonhoeffer. Voordracht t.g.v. de herdenking op het bombardement in Nijmegen, 21 februari, Nijmegen.
- Proefcollege Thematiek. Mystagogie als sleutel van de drie opleidingen Open Dag School voor Spiritualiteit, 28 maart, Nijmegen.
- De groeten van Albertus. Lezing symposium 800 jaar Karmelregel, 16 mei, Nijmegen.
- Verlichting iets Christelijks. Lezing bij symposium en boekpresentatie *Wat is Verlichting?* 30 mei, Nijmegen.
- Spirituality. Accompaniment program for formators, Institute of Formation and Religious Studies, 8 augustus, Manilla, Philippines.
- God, een ongemakkelijke woonplaats Inleiding voor cyclus ‘Signalen van Spiritualiteit’, 7 september, Nijmegen.
- Bijbelse gerechtigheid. Een spannend gebeuren. Lezing voor de Raad van Kerken Almelo, 1 oktober, Almelo.
- Mystiek in de psalmen. Inleiding t.b.v studiedag monialen, 8 oktober, ’s-Hertogenbosch.
- Psalm 125. Inleiding psalmcursus ‘Grenservaringen’, 9 oktober, Amersfoort.
- Summa van de volmaaktheid. Lezing Jubileummiddag van het Huis op het Spui, 10 oktober Amsterdam.
- De praktijk als spiritualiteit. Presentatie voor studiedag Zusters van Liefde, 21 oktober, Schijndel.
- Bronnen als voeding voor ons werk van alledag lezing studiedagen VKMO/Katholiek Netwerk ‘De bronnen van ons werk’, 3 november, Maarssen.
- Zorgen voor zusters. Inleiding personeels- en contactpersonendag Nederlandse Provincie JMJ. 10 december, ’s Hertogenbosch.

Retraites

- In de ruimte van de Psalmen. Begeleiding weekprogramma, oude abdij Kortenberg, 23-27 november, Kortenberg.

Interviews

- Kees Waaijman: ‘We leven in een witwascultuur’. Over de spirituele speelruimte van de leraar [interview door G.-J. Meulenbeld]. *Schoolbestuur*, 29 (1), 4-7.
- Gesprek met Kees Waaijman. ‘Als ik zeg God is liefde dan bedoel ik... een wenkend begrip, een eye-opener’ [interview door W.-M. Speelman]. *Vieren: Voor Liturgie en Spiritualiteit*, 9 (1), 4-8.

- ‘Er zijn geen rechte wegen in de spiritualiteit’. In gesprek met Kees Waaijman O.Carm [interview door Will van de Ven]. *KNR Bulletin*, 12(2), 30-31.

Andere

- World peace flame forum. Deelname als ereid van het World Peace Flame Foundation, 1 september, Den Haag.

P.H.M. Welzen

Trainingen

- Lectio Divina van het verhaal van de aankondiging aan Maria (Lc 1,26-38), 18 december, Karmel Twente, Zenderen.

Inleidingen

- Marcus een klankbeeld. Werkgroep Rond de Schrift, 2 juni, Almelo.
- Marcus een klankbeeld. Karmelkring Boxmeer, 15 september, Boxmeer.

4 Begeleiding Scripties

– Masterscripties

C.M.A. Caspers

- [begeleider van] A. Oldersma, *De relatie tussen christelijk vrouwbeeld en heksenvervolgingen* (RU Nijmegen, 30 september 2009).

F.A. Maas

- [begeleider van] J.N.M. van Boxtel, *'Ik zou mijn ziekte niet hebben willen missen'. Spirituele omvorming in een seculiere cultuur* (Geestelijke Verzorging, RU Nijmegen, mei 2009).
- [begeleider van] Drs.M.J. Dagevos, *Weer burenen. Spiritualiteit en ondernemerschap, twee overzijden die elkaar schenen te vermijden* (Interreligieuze Spiritualiteitsstudies, RU Nijmegen, oktober 2009).

C.J. Waaijman

- [tweede beoordelaar van] J.L.H. Santegoeds, *Een Heideggeriaanse mystiek* (RU Nijmegen, 21 mei 2009).

– Eindschrijft School voor spiritualiteit

H.H. Blommestijn

- N. Schubert, *Leren voor het leven. De mystagogie van lesgeven. Verkenningen op het snijvlak van geestelijke begeleiding en ondewijs* (november 2009).

G.H.M. Mertens

- E. Smeekens, *Delf mijn gezicht op. De benadering van mensen binnen de presentiebenadering en binnen de geestelijke begeleiding met elkaar vergeleken* (oktober 2009).
- C. Keller, *Ecce Homo (Seht den Menschen!). Sehen, Sich Einfühlen, Erkennen, mit einander in Gespräch. Der Kreuzweg von Albert Servaes aus der abtei Koningshoeven in der geistlichen begleitung* (september 2009).
- M. Houben, *Reiken over grenzen* (oktober 2009).

BIJZONDERE GEBEURTENISSEN IN 2009

Hieronder volgt een overzicht van gebeurtenissen die van bijzondere betekenis waren voor degenen die op enigerlei wijze bij het Titus Brandsma Instituut betrokken zijn.

Nieuwe wetenschappelijk directeur Titus Brandsma Instituut, september 2009

Per 1 september 2009 werd professor Kees Waaijman als wetenschappelijk directeur van het Titus Brandsma Instituut opgevolgd door professor Michael Plattig uit Münster.

Michael Plattig maakt deel uit van de Duitse Karmel en is derhalve een ordegenoot van zijn voorganger. Na zijn intrede bij de karmelieten studeerde Michael Plattig theologie aan de universiteit van Bamberg. Na zijn priesterwijding (1986) en het vervullen van ettelijke pastorale en bestuurlijke functies promoveerde hij aan de universiteit van Wenen op een proefschrift over 'Het gebed als levenshouding' (1994). Sedert 1999 is hij professor voor 'Theologie van de Spiritualiteit' aan de Philosophisch-Theologische Hochschule te Münster. Tevens is hij gasthoogleraar aan de Gregoriana en aan het Antonianum, beide te Rome.

Met de nieuwe wetenschappelijk directeur wilde het instituut verder varen in de koers die mede door Kees Waaijman is uitgezet: de wetenschappelijke bestudering van de spiritualiteit, mede en vooral ten dienste van kerk en samenleving, in eigen land en wereldwijd. Na een voorspoedige start in het najaar en de winter van 2009 heeft Michael Plattig in februari 2010 aan het instituutsbestuur en aan zijn collega's laten weten dat hij vanwege gezondheidsredenen moet afzien van het directeurschap.

Constructing Theories on Spirituality, internationaal symposium op 4 en 5 maart, te Nijmegen

Theorievorming op het vlak van spiritualiteit stond centraal tijdens dit tweedaags internationaal symposium te Nijmegen, georganiseerd door de onderzoeksgroep 'Reframing Spirituality and Mysticism in Past and Present', bij gelegenheid van het afscheid van Hein Blommestijn van de Radboud Universiteit. Op het druk bezochte publieksgedeelte van dit symposium onder de titel 'Perspectives of Spirituality' kwam een drietal actuele perspectieven in beeld. Bernard McGinn uit Chicago, autoriteit op het gebied van spiritualiteitsgeschiedenis, hield zijn lezing over het begin zestiende eeuw in het Nederlands geschreven mystieke traktaat *Die evangelische Peerle*. Hij liet zien hoe het daar geschetste spirituele proces inhoudelijk aansluit bij de Rijnlandse Mystiek. Zijn erudiete bewondering voor de *Peerle* werd aangevoeld als aanmoediging voor het Nijmeegse onderzoek naar de Moderne Devotie. Donna Orsuto van de Gregoriana te Rome sprak over de spirituele thematiek van de 'Broken Heartedness', die zij juist bij daadkrachtige figuren als Catharina van Siena aanwees. De spanningsboog tussen affectief gewond-zijn en krachtige vastberadenheid opende het fascinerende perspectief van een spirituele kwetsbaarheid die niet zwak maar sterk maakt. Frans Maas schetste de toenemende belangstelling voor spiritualiteit in onderwijs, werk/management en zorg. Dit publieke gedeelte werd afgesloten met een theatrale uitvoering van mystieke teksten van de zeventiende-eeuwse karmeliet Jean de Saint Samson door het MusikTheaterKöln. Deze uitvoering gold als eerbetoon aan Hein Blommestijn, die veel over deze mysticus heeft gepubliceerd. De artistieke vertolking van zulke mystieke teksten had voor velen een aparte mystagogische werking.

Het publieksgedeelte van het symposium werd gevolgd door een anderhalve dag durende expert meeting. In een eerste ronde waarbij theorievorming centraal stond, vergeleek Bernard McGinn modellen van comparatieve spiritualiteitsstudie en de eraan ten grondslag liggende theorieën. Zijn voorkeur ging uit naar een model dat tracht vragen met betrekking tot de eigen traditie te doordenken door vergelijking met andere religies. Hij illustreerde dit aan de hand van vragen omtrent esoterie en seksualiteit in de christelijke en Joodse traditie. Kees Waaijman demonstreerde vervolgens hoe iedere tijd uitgaat van eigen theoretische beginselen bij het verzamelen, analyseren, begrijpen en evalueren van wat spiritualiteit nu eigenlijk is. Zo kwamen diverse theoretische benaderingen aan bod: o.a. de teleologische, mystieke, ascetische, dogmatische, experimentele, hermeneutische, holistische en encyclopedische. Voor een consistente interdisciplinariteit is inzicht in zulke theoretische uitgangspunten noodzakelijk. De discussie spitste zich toe op het aantal en het theoretisch gehalte van deze benaderingen. Bij wijze van excursus maakte junior onderzoeker Carmen Fotescu Tauwinkl ons deelgenoot van haar promotieproject omtrent context en spiritualiteit van de twaalfde-eeuwse west-syrische monnik Athanasius Abū Ghālib, van wiens geschriften zij meewerkt aan de kritische editie, met vertaling en commentaar.

Een tweede ronde centreerde zich rondom geleefde spiritualiteit. Elisabeth Hense en Toine van den Hoogen kozen in hun benadering daarvan voor een constructivistische aanpak, die uitgaande van concrete gedrag patronen en handelwijzen doordenkt naar blijkbaar geleefde zinbestanddelen, welke zich in de spiegel van zogeheten ‘familiegelijkenissen’ wellicht laten construeren tot componenten van een groter spiritueel verband. Zij schetsten hoe deze theoretische methodologie geoperationaliseerd kan worden. Geleefde spiritualiteit in zijn populaire vorm liet Frans Jespers zien aan de hand van helderziendheid en alternatieve geneeswijzen in de media. In zijn analyse en reflectie stelde hij het gepretendeerde holistische theoretische kader van deze praktijken aan de orde. In een derde ronde bracht Frans Maas enige antropologische vooronderstellingen ter sprake, van waaruit spiritualiteit als noodzakelijk dan wel als luxe beoordeeld wordt. In de discussie leidde dit tot de systematische vraag naar het belang van de godsvraag in het spiritualiteitsonderzoek. De kwestie werd weer verbreed door het voorstel van een programmatisch encyclopedische spiritualiteitsstudie door Jos Huls. Hij legde uit hoe dit gepraktiseerd wordt in het SPIRIN-programma van het Titus Brandsma Instituut en hoe de digitale infrastructuur daarvan spiritualiteitsonderzoekers uit de hele wereld met elkaar in contact brengt. Hein Blommestijn tenslotte sprak over het mystagogisch aspect van mystieke tekstlezing. Als het goed is, brengen mystieke teksten een transformatieproces bij de lezer op gang. Hij werkte dit uit aan de hand van diverse auteurs, o.a. Titus Brandsma. In het kader van Noster-onderzoeksschool was dit symposium het begin van een themagroep, waaruit in 2010-2011 een tweetal publicaties zal voortkomen.

Contacten Zuid-Afrika

The Spirituality Association of South Africa heeft op 16 en 17 april in Pretoria een Conferentie georganiseerd met als thema: *Mystical Readings of the Bible*. Op de eerste dag hield Kees Waaijman een inleiding over de mystieke receptie van de Bijbel. Op de tweede dag heeft Jos Huls een inleiding over SPIRIN verzorgd.

Van 20 tot en met 24 april is de in SPIRIN ontwikkelde module *Mystical Reception of Biblical Texts* door Jos Huls en Kees Waaijman gegeven binnen de Master Bijbelse Spiritualiteit van de Universiteit van Vrijstaat in Bloemfontijn. Afgesproken is om dezelfde module verder te ontwikkelen en in april 2010 opnieuw in het programma op te nemen.

Titus Brandsma Lezing, vrijdag 5 juni

Op vrijdag 5 juni 2009 is in de Titus Brandsma Gedachteniskerk de zestiende Titus Brandsma lezing gehouden door Dr. Jean-Jacques Suurmond. De titel luidde ‘Ziekte als een spirituele weg’. De lezing ging over de spirituele weg die ziekte kan zijn. Er zijn veel verschillende manieren om ziek te zijn. Om het in de trant van Leo Tolstoj te zeggen: alle gelukkige mensen lijken op elkaar, maar ongelukkige mensen zijn elk op hun eigen wijze ongelukkig. Zo kunnen we ons verzetten tegen het feit dat we ziek zijn en ons leven niet maakbaar blijkt te zijn. Ook kunnen we verongelijkt of bitter worden: ‘Waarom moet mij dit overkomen?’ Een andere strategie is dat je gaat samenvallen met je ziekte: ‘Ik ben kankerpatiënt’, en dat is het dan. Deze lezing wil laten zien dat ziekte ook een spirituele weg kan zijn. Eenvoudig als een van de manieren om met ziekte om te gaan. Dit is niet voorbehouden aan enkele religieuze virtuozen. De bekende uitdrukking ‘nood leert bidden’ verwoordt de door velen gedeelde intuïtie dat, wanneer het echt spannend wordt in het leven, God niet veraf is. En hoe vaak zijn pastores niet van een ziekbed weggegaan, duizelend van godsbesef? Ziekte kan een uitnodiging zijn om te buigen voor het mysterie van de werkelijkheid die dan zomaar Werkelijkheid kan worden: een weten van onverklaarbare goedheid. De tekst van de lezing is na 5 juni op de website van het instituut geplaatst (<http://www.Titusbrandsmainstituut.nl/> -> Uitgaven -> Titus Brandsma Lezing).

Mystieke week: ‘Mystiek als kristalheldere eerlijkheid – De weg van Etty Hillesum’, door Ria van den Brandt, 6-9 juli 2009, te Nijmegen

Op 19 juni 1942 schrijft de Joods-Nederlandse Etty Hillesum (1914-1943) in haar dagboek: ‘Men probeert veel in het leven te redden met een soort vage mystiek. Mystiek moet rusten op een kristalheldere eerlijkheid.’ In de weg van Etty Hillesum – door velen beschouwd als een mystieke weg – speelt eerlijkheid een belangrijke rol. In en door een vrij ongeremde en eerlijke confrontatie met zichzelf, beschreven in haar dagboek, komt Etty Hillesum tot de ervaring dat er in haar diepste zelf –

in 'een heel diepe put' – een God woont. Midden in de Tweede Wereldoorlog wordt deze Godservaring voor Etty Hillesum de meest indringende en bepalende ervaring van haar leven. Tijdens de mystieke week heeft Ria van den Brandt, wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit der Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen, de cursisten ingeleid in Hillesums eigen weg naar de ervaring van het goddelijke.

School voor Spiritualiteit 2009-2011/2012

Op woensdag 2 september 2009 is er weer een nieuwe lichter studenten begonnen aan hun opleiding aan de School voor Spiritualiteit. In totaal zijn er 65 nieuwe studenten: 13 studenten begonnen aan de Opleiding Geestelijke Begeleiding, 11 studenten aan Spiritualiteit en Pastoraat, 13 studenten aan Spiritualiteit van het Religieus Leven, voorts zijn er 20 studenten van Hydepark en 8 Toehoorders.

Symposium 'Anders kijken naar werk', 14 september te Utrecht

Op 14 september 2009 hielden het CNV en het Titus Brandsma Instituut het symposium 'Anders Kijken naar Werk' in het Nationaal Museum van Speelklok tot Pierement in Utrecht. De onderzoekers Hein Blommestijn en Frits Mertens presenteerden daar de uitkomsten van hun onderzoek. Zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve onderzoek tonen aan dat spiritualiteit de belangrijkste factor is voor arbeidssatisfactie. Minister Piet Hein Donner van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nam een eerste exemplaar van het boek *Anders kijken naar werk* in ontvangst. Hij reageerde zeer positief op het onderzoek. Het Journaal, *Trouw*, verschillende andere media en diverse internetsites schonken aandacht aan deze gebeurtenis naar aanleiding van het onderzoek. De onderzoekers werden geïnterviewd voor verschillende tijdschriften uit de onderwijswereld.

FEITELIJKE OPBOUW VAN HET INSTITUUT PER 31-12-2009

Bestuur

prof. dr. J.R.T.M. Peters (voorzitter)

drs. J.J.T.M. Thuis (secretaris)

ir. J.G.H. de Vaan (penningmeester/gedelegeerd bestuurder)

drs. H. van Geene

drs. B.J.J. Wolbers

mw. drs. M.-L. van Wijk-van de Ven

Er is één vacature. De procedure om in de vacature te voorzien is in gang gezet.

Wetenschappelijke Adviesraad

prof. dr. Th. Mertens (Universiteit Antwerpen)

prof. dr. P.J.A. Nissen (Radboud Universiteit Nijmegen)

prof. dr. P.J.M. van Tongeren (voorzitter, Radboud Universiteit Nijmegen)

prof. dr. T. Nicklas (Universität Regensburg, Duitsland)

Er is één vacature. De procedure om in de vacature te voorzien is in gang gezet.

Onderzoek: Grondslagen, Geschiedenis en Thematiek van de Spiritualiteit

Wetenschappelijk directeur

Tot 1 september 2009

prof. dr. C.J. Waaijman 0,2 fte

Vanaf 1 september 2009

prof. dr. M. Plattig 0,3 fte

Wetenschappelijk secretaris

Tot 31 december 2009

dr. P.H.M. Welzen 0,4 fte

Vanaf juni 2009 als interim wetenschappelijk secretaris

dr. C.M.A. Caspers 0,15 fte

Grondslagenonderzoek

prof. dr. C.J. Waaijman 0,2 fte

Bijbelse spiritualiteit

prof. dr. C.J. Waaijman 0,2 fte

dr. P.H.M. Welzen 0,2 fte

Geschiedenis van de spiritualiteit

prof. dr. H.H. Blommestijn 0,125 fte

dr. A.P.J. Jacobs 1,0 fte

dr. J.A. Huls 0,3 fte

Moderne Devotie

dr. C.M.A. Caspers 0,5 fte (CCE)

dr. I.M.K. Bocken 0,15 fte

dr. R.H.F. Hofman 0,6 fte

dr. R.Th.M. van Dijk 0,4 fte

Maatschappelijke Spiritualiteit

prof. dr. F.A. Maas 0,15 fte

dr. G.H.M. Mertens 0,1 fte

prof. dr. H.H. Blommestijn 0,175 fte

prof. dr. M. Plattig 0,2 fte

prof. dr. C.J. Waaijman 0,175 fte

Maatschappelijke Spiritualiteit

drs. G.H.M. Mertens 0,3 fte

prof. dr. H.H. Blommestijn 0,2 fte

Spiritualiteit van het religieuze leven

drs. J.G. Aarnink 0,2 fte

drs. P.J.M. Humblet 0,3 fte

dr. A.W.J. de Keyzer 0,2 fte

Spiritualiteit en Kunst

prof. dr. F.A. Maas 0,05 fte

Totaal 5,7 fte (exclusief directeur/secretaris functie)

Discipline-ontwikkeling en onderwijs

Redactiesecretariaat Studies in Spirituality

drs. W.M. Litjens 0,2 fte

Onderwijs

dr. C.M.A. Caspers 0,3 fte

School voor Spiritualiteit

prof. dr. H.H. Blommestijn 0,3 fte

dr. I.M.K. Bocken 0,05 fte

dr. C.M.A. Caspers 0,05 fte

drs. R. van Dinther 0,05 fte

drs. W.M. Litjens 0,2 fte

mw. L. Lok-Epema 0,05 fte

prof. dr. F. Maas 0,05 fte

dr. G.H.M. Mertens 0,4 fte

drs. J. Scholte 0,05 fte

mw. E. Smeekens 0,05 fte

dhr. L. Teubner 0,05 fte

prof. dr. C.J. Waaijman 0,05 fte

dr. J.A. Huls 0,05 fte

SPIRIN

M.A. de Baan 0,1 fte

dr. J.A. Huls 0,45 fte

drs. W.M. Litjens 0,15 fte

drs. H.L.G. Rutten 0,7 fte

prof. dr. C.J. Waaijman 0,175 fte

dr. H. Wupper 0,1 fte

Relatie faculteiten

prof. dr. F.A. Maas 0,05 fte

Gezamenlijk Project van KNR en Titus Brandsma Instituut

drs. P.J.M. Humblet 0,5 fte

Programma 'In gesprek over de geestelijke weg' en 'Mystiek in Pastoraat en begeleiding'

drs. E.M.A. Meereboer geassocieerd medewerkster

Totaal 3,83 fte

Ondersteuning van Onderzoek en Onderwijs

Beheerder

L. Lok-Epema 0,75 fte

Onderzoeksondersteuning en documentatie

drs. C.M.J. Bartels 0,5 fte

T.C.H. Michels 1,0 fte

drs. P.M. Reehuis 0,2 fte

Bibliotheek

drs. H.L.G. Rutten 0,3 fte

Secretariële ondersteuning

drs. W.M. Litjens 0,05 fte

Bureau

M.A. de Baan 0,44 fte

Totaal 3,24 fte

In de sector bureau en ondersteuning zijn de volgende vrijwilligers werkzaam: T. Aarnink, L. Teubner, J.A. Wingens. D. Drost doet ondersteunend werk voor Bijbelse Spiritualiteit.

Op de peildatum bedroeg de totale omvang van de aangestelde staf 12.67 fte (exclusief directeur/secretaris functie); inclusief directeur secretaris functie (gemiddelde 2009) 13,37 fte.

Commissie Onderzoek: prof. dr. Kees Waaijman (voorzitter), dr. Huub Welzen (secretaris), prof. dr. Hein Blommestijn, dr. Charles Caspers, dr. Rijklof Hofman, prof. dr. Frans Maas

Commissie Onderwijs: prof. dr. Kees Waaijman (voorzitter), dr. Huub Welzen (secretaris), dr. Charles Caspers, dr. Jos Huls

Redactiecommissie Opera Omnia Geert Grote

prof. dr. E.C. Coppens (voorzitter)

dr. R.H.F. Hofman (secretaris)

dr. J. Kienhorst

prof. dr. Á.P. Orbán

prof. dr. P. Verdeyen

prof. dr. A.G. Weiler (adviseur)

drs. L. Jocqué (adviseur)

dr. R.Th.M. van Dijk (adviseur)

Personeelsvertegenwoordiging

dr. Frits Mertens (voorzitter)

prof. dr. Hein Blommestijn

drs. Wendy Litjens